

# **STRATEGIJA RAZVOJA SPORTA**

**NA PODRUČJU ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA**

**ZA PERIOD 2013-2017. GODINA**



**Zeničko-dobojski kanton**

**Stručna komisija za pripremu  
Strategije razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona  
za period 2013-2017. godina**

**STRATEGIJA RAZVOJA SPORTA  
NA PODRUČJU ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA  
ZA PERIOD 2013-2017. GODINA**

**Zenica, maj 2013. godine**

**Stručna komisija za pripremu Strategije razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2013-2017. godina**

**Ermin Zukić**, predstavnik Saveza društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona - predsjednik

**Amir Mahmutović**, predstavnik Saveza društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona - član

**Aleksa Stanković**, predstavnik Društva pedagoga fizičke kulture Zenica - član

**Amir Hodžić**, predstavnik Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport - član

**Esad Delibašić**, predstavnik Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport - član

**Irfan Hasagić**, predstavnik Društva pedagoga fizičke kulture Kakanj - član

**Bogdan Kolar**, predstavnik Sportskog saveza Zeničko-dobojskog kantona - član

**Nijaz Šahinović**, predstavnik Sportskog saveza Visoko - član

**Arnel Kalušić**, predstavnik Karate kluba "Internacional" - član

**Armin Brakmić**, predstavnik Društva pedagoga fizičke kulture Maglaj - član

**Mehmedalija Čolaković**, predstavnik Društva pedagoga fizičke kulture Zavidovići - član

**Almir Bukvić**, predstavnik Društva pedagoga fizičke kulture Tešanj – član.

## SADRŽAJ

UVOD .....	3
1. METODOLOGIJA IZRADE STRATEGIJE .....	7
2. STANJE SPORTA U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU.....	9
2.1 TAKMIČARSKI SPORT.....	9
2.2 REKREATIVNI SPORT .....	22
2.3 ŠKOLSKI SPORT.....	24
2.4 SPORT OSOBA SA INVALIDITETOM .....	29
2.5 SPORTSKI OBJEKTI U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU .....	31
2.6 STRUČNI KADROVI U SPORTU .....	35
2.7 MEDICINA I DOPING U SPORTU.....	37
3. PRAVNI AKTI I FINANSIRANJE U SPORTU .....	39
3.1 PRAVNI AKTI.....	39
3.2 FINANSIRANJE U SPORTU .....	46
4. OPĆI I POSEBNI CILJEVI STRATEGIJE .....	51
4.1 OPĆI CILJEVI .....	51
4.2 POSEBNI CILJEVI .....	52
5. MONITORING, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE .....	54
AKCIONI PLAN .....	56
IZVORI I LITERATURA.....	71

## UVOD

U modernom društvu sport zauzima važno mjesto i igra bitnu, neprocjenjivu ulogu u životima ljudi. Kvalitetne aktivnosti u slobodnom vremenu i briga za zdravlje sastavni su element zdravog i uspješnog životnog stila od rane mladosti do zrelosti i starosti. Bogatstvo mogućnosti aktivnog i kreativnog života važan je dio svakog temeljito i dobro planiranog vrhunskog sportskog dostignuća, ali isto tako omogućava svakom pojedincu da potvrdi svoje potencijale i znanje, dobije satisfakciju za uložene napore i odricanja, uz istovremeno ostvarenje svih životnih aspiracija.

Sport ima mnoge oblike od kojih svaki zaslužuje da dobije šansu za vlastiti razvoj. Jasna spoznaja važnosti dječijeg i omladinskog sporta, sportske rekreacije, kvalitetnog i vrhunskog sporta i jednak tretman različitih udruženja, klubova, njihovih saveza, sportskih instituta, škola i privatnih institucija otvaraju mogućnosti za realizaciju dobrih zamisli u sportu koje su stručno prihvatljive i koje podržavaju najprije pojedinci i grupe, a potom djelomično i država. Svakako sve ovo moguće je samo ako se uvažavaju posebne okolnosti i tradicije, dobri programi, stalna modernizacija i konstrukcija novih objekata, stalna briga za stručni kadar, adekvatana podrška javnosti i dobri odnosi među sportistima.

Uočavajući značaj sporta, svaka društvena zajednica pokušava da stvara uslove za bavljenje sportom i za njegovo unapređenje. Iz razlika u karakteru i načinu društveno-političkog organizovanja, te različitih materijalnih preduslova proizlaze i različiti odnosi državnih zajednica prema sportu. Stanje, pozicija i razvoj sporta u nekoj lokalnoj odnosno regionalnoj zajednici usko su povezani s općim stanjem u državi, društvu, politici i ekonomiji. Tako je i stanje u sportu na području Zeničko-dobojskog kantona opterećeno manje-više istim problemima s kojima se susreće sport na nivou FBiH i na nivou BiH. Među tim problemima problem finansiranja ili općenito loša materijalna strana sporta zasjenjuje sve ostale probleme. Imajući ovo u vidu može se reći da izrada *Strategije razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona* (u daljem tekstu *Strategija*), čija je obaveza proizašla iz Zakona o sportu Bosne i Hercegovine, dolazi u izrazito nepovoljnim okolnostima.

Strategija je prikaz trenutne pozicije te prepoznavanje prilika za njeno poboljšanje, kao i prikaz ciljeva i načina kako da se učini pomak do nove bolje pozicije.

Zakonom o sportu Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj: 11/02, 01/04 i 09/11) svrha izrade *Strategije* definisana je kao ostvarivanje javnog interesa i ciljeva u sportu na taj način što se *Strategijom* utvrđuju osnovna polazišta i pravci razvoja, sadržaj i obim sportskih djelatnosti koji se finansiraju odnosno sufinansiraju iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona, razvojni i stručni zadaci u sportu, okvirni kriterijumi za vrednovanje programa i njihovog finansiranja, nosioci razvoja i mjere kontrole njegove realizacije.

*Strategija* je pripremljena u skladu sa *Zakonom o sportu u Bosni Hercegovini, Zakonom o sportu Zeničko-dobojskog kantona, Strategijom razvoja sporta u BiH i Bijelom knjigom o sportu Evropske komisije*. U pripremnim raspravama i konsultacijama o putevima kojima se želi unaprijediti stanje sporta korištena su vlastita iskustva kao i iskustva drugih sportskih radnika sa područja našeg kantona, BiH kao i sportskih stručnjaka sa fakulteta za sport iz Sarajeva i Tuzle.

Na osnovu analize stanja u sportu na području Zeničko-dobojskog kantona, a uzimajući u obzir činjenicu da je osnovna baza za kvalitetan takmičarski i vrhunski sport zdrav i dobro razvijen sport za mlade, *Strategija* sugeriše da jedno od osnovnih polazišta i prioriteta pravaca razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona treba da bude unapređenje i razvoj sporta za mlade, koji uključuje razvoj i popularizaciju sporta u porodici, školsko sportsko obrazovanje u sklopu redovne nastave, te vannastavne sportske aktivnosti učenika i studenata.

Osnovi uslov za provođenje aktivnosti iz oblasti sporta, sportskog obrazovanja i rekreacije je postojanje dovoljnog broja sportskih objekata koji zadovoljavaju propisane uslove (u pogledu dimenzija i bezbjednosti, sanitarno-higijenske, protivpožarne, instalaciono-tehničke i dr.); stoga je planiranje i sistemsko ulaganje u obnavljanje i izgradnju sportske infarstrukture sljedeći prioritet *Strategije razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona*.

Zapaženi, vrhunski sportski rezultati kao i uzorno ponašanje sportista ne samo što imaju značaj dobre reprezentacije u svijetu već predstavljaju i pozitivan primjer mladima promovišući rad, upornost, borbenost i poštenje. To su vrijednosti čiji razvoj treba podsticati i njegovati u društvu. Njegovanjem tih vrijednosti sport dobiva ne samo takmičarski, reprezentativni i zdravstveni značaj u društvu, već i širu odgojnu i razvojnu ulogu. Dakle, jedan od prioriteta *Strategije* jeste i unapređenje kvaliteta takmičarskog sporta i podrška pojedincima i grupama za postizanje vrhunskih sportskih rezultata.

Prema Zakonu o sportu Zeničko-dobojskog kantona javni interes u sportu obuhvata sportske aktivnosti kojima se postiže unapređenje zdravlja građana, posebno djece i omladine i osoba sa tjelesnim invaliditetom, te je stoga opredjeljenje *Strategije* da rekreativno bavljenje sportom bude opšteprihvaćeni i poželjni model društvenog ponašanja. To praktično znači stvaranje uslova, podsticanje i podrška za sportske aktivnosti koje uključuju sve segmente stanovništva da u sportu nađu preventivu za zdravstvene probleme, socijalnu komponentu razvoja kao i kvalitetan način trošenja slobodnog vremena.

Mogli bi reći da je misija *Strategije*, dati jasne strateške pravce za daljne djelovanje u sportu Zeničko-dobojskog kantona, preciznije utvrditi sisteme i mehanizme koji će osigurati uspostavljanje i održavanje vrhunskog sporta, sporta za sve i školskog sporta, promovisati principe vrijednosti u sportu, pritom osiguravajući kontinuirano školovanje, odgovarajuću infrastrukturu i redovna takmičenja.

Tako možemo izdvojiti sljedeće strateške ciljeve:

*Sport dostupan svima*

*Uključivanje većeg broj mladih u organizovane oblike sporta*

*Prepoznati i omogućiti napredovanje sportskih talenata*

*Postizati vrhunske rezultate u sportu*



Budući da protivrječnosti u oblasti sporta dijele sudbinu društva, sam pristup *Strategije* rješavanju problema u sportu i traženje optimalnih rješenja valja shvatiti kao poticaj u kojem nijedna postavka ne predstavlja kraj naših nastojanja i borbe za poboljšanje stanja. Također, i zbog pozicije sporta u kontekstu složenog ustrojstva BiH i stanja u kojem se sport nalazi, naročito s obzirom na nepovoljne trendove u pogledu mogućnosti povećanja budžetskih ulaganja, možda će strateška opredjeljenja za koja će biti potrebna znatnija finansijska sredstva nametnuti izvjesna prilagođavnja ili drukčija rješenja.

## 1. METODOLOGIJA IZRADE STRATEGIJE

Za analiziranje i utvrđivanje stanja u oblasti sporta prilikom izrade Strategije korištene su slijedeće metode i tehnike:

- analiza sadržaja
- anketa, intervju
- delfi metoda (konsultacije sa ekspertima za pojedine oblasti)
- HRBAP metoda (koja inicira da se rješenjima koja nudi Strategija obezbjeđe ljudska prava u lokalnoj zajednici i to naročito prava djece i omladine, ravnopravnost žena i manjina)
- miPRO metoda (koja upućuje kreatore Strategije na uključivanje što većeg broja sportista, sportskih radnika Kantona u oblikovanje strateških pravaca – javne raspave, okrugli stolovi, panel diskusije i sl.)
- SWOT analize.

Navedene metode i tehnike istraživanja imaju za cilj korektno utvrđivanje stanja u oblasti sporta na području Zeničko-dobojskog kantona, a analiza dobivene građe će ukazati do kojeg stepena se došlo u implementaciji Zakona o sportu i Strategije razvoja sporta u BiH i šta je potrebno u narednom period poduzeti da se otklone eventualni nedostaci, kao i da se formulišu osnovni pravci djelovanja, sa ciljem da se u skladu sa mogućnostima implementiraju međunarodni i domaći dokumenti koji se odnose na oblast sporta.

Koristeći metodu analize sadržaja, Stručna komisija za pripremu Strategije ostvarila je uvid u dokumente koji su usvojeni od strane Skupštine Kantona, a koji se direktno i indirektno bave problematikom sporta u Zeničko-dobojskom kantonu: informacije o stanju sporta u Zeničko-dobojskom kantonu (2002, 2007 godina), Strategiju razvoja Zeničko-dobojskog kantona 2010 – 2020. godina, Informaciju o nevladinom sektoru 2005, Strategiju omladinske politike u Zeničko-dobojskom kantonu 2010-2014. Također, za potrebe formulisanja prijedloga u Strategiji su analizirani sadržaji domaćih i stranih pravnih dokumenata koji tretiraju problematiku sporta.

U toku 2012. godine prikupljeni su podaci od 240 sportskih klubova i asocijacija o: broju sportaša, broju stručnih radnika u sportu, zastupljenosti žena u sportu, starosnoj strukturi, sportskim objektima. Takođe, pomoću anketa i intervjua ostvaren je uvid u problematiku invalidskog sporta i sportskih aktivnosti mladih sa teškoćama u razvoju. Za potrebe Strategije osigurani su i podaci o problematici prostora namjenjenog za izvođenje nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja. U Strategiji su izneseni i podaci vezani za finansiranje sporta.

## 2. STANJE SPORTA U ZENIČKO-DOBOJSKOM KANTONU

### 2.1 Takmičarski sport

Takmičarski sport na području Zeničko-dobojskog kantona predstavljaju sportski klubovi, sportski savezi i udruženja iz olimpijskih i neolimpijskih sportova. Najveći broj klubova je iz sportova koji su najpopularniji i koji imaju već prilično dugu tradiciju na ovim prostorima (nogomet, košarka, rukomet, odbojka), a posljednjih godina znatno se povećao broj klubova iz nekih borilačkih sportova (karate, taekwondo, kickboxing), dok su neki manje atraktivni i manje popularni sportovi, ali istovremeno veoma bitni za zdrav tjelesni razvoj (atletika, plivanje, gimnastika, skijanje, biciklizam), zastupljeni samo sa po jednim ili dva kluba.

Ovakva struktura takmičarskog sporta na području Zeničko-dobojskog kantona ukazuje na to da brojnost i rasprostranjenost klubova odnosno masovnost neke sportske grane ne zavisi samo od popularnosti sporta odnosno zainteresiranosti građana i mladih ljudi već i od finansijskih mogućnosti u pogledu održanja kluba u sistemu takmičenja i od postojećih infrastrukturnih uslova. Ovim činionicima može se, u najvećoj mjeri, objasniti nedovoljna rasprostranjenost i masovnost plivanja, atletike, skijanja, gimnastike i biciklizma jer za ove sportove treba obezbijediti posebne prostorne uvjete i opremu. Međutim, u nekim sportovima na području Kantona primjetna je ekspanzija broja klubova (karate, kickbox, taekwondo) ili na području nekih općina (nogomet i karate u općini Visoko, košarka i karate u općini Zenica), koja se može objasniti time što je, s jedne strane, formiranje kluba kao udruženja građana veoma jednostavno i skoro besplatno, a s druge strane prijem klubova u članstvo saveza i uvrštavanje u sistem takmičenja granski sportski savezi ne uslovljavaju ispunjavanjem odgovarajućih standarda u pogledu stručnog kadra, prostornih uslova, opreme i finansijskog poslovanja – već samo plaćanjem članarine i kotazacije za takmičenja. Prilično jednostavan način osnivanja sportskih klubova i učlanjivanja u sportske saveze uz interes i manjih grupa građana omogućio je i nastajanje klubova iz sportova koji ranije nisu u organizovanom obliku bili zastupljeni na ovim prostorima (npr. paraglajding, boćanje, bilijar, bodybuilding, vaterpolo i sl.)

Zakon o sportu u Bosni i Hercegovini (član 19. i 20.) i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona (član 6.) propisuju da se profesionalni sportski klub osniva kao privredno društvo ili preduzeće, a amaterski sportski klub osniva se kao udruženje građana, pa budući da su svi sportski klubovi na području Zeničko-dobojskog kantona osnovani kao udruženja građana – po tome osnovu svi spadaju u amaterske sportske klubove. Međutim, realno postoje klubovi koji zapravo djeluju kao profesionalni klubovi jer svi ili gotovo svi igrači imaju profesionalne ugovore, kao i treneri i pomoćno osoblje u klubu (nogometni klubovi članovi Premijer lige BiH, košarkaški klubovi članovi Lige 12 BiH i Regionalne košarkaške lige, rukometni klubovi članovi Premijer lige BiH i odbojkaški klubovi članovi Premijer lige BiH). U nekim od ovih klubova nastupaju i strani sportisti koji su dobili dozvole za rad u Bosni i Hercegovini. Karakteristično je za ove klubove koji pretenduju da funkcionišu kao profesionalni i po tržišnim principima da u strukturi vlastitih prihoda iskazuju male ili gotovo zanemarljive prihode od prodatih ulaznica i marketinga. Kada se ovome doda i činjenica da većina ovih klubova nema stalne sponzore koji mogu pokrivati veći dio njihovih troškova, jasno je da posluju s velikim finansijskim poteškoćama, odnosno pod teretom velikih zaduženja.

Slično je i u klubovima koji većinom nemaju stalno plaćene takmičare, dakle u klubovima koji su organizovani i koji djeluju kao amaterski sportski klubovi. Najveći problem predstavljaju finansije, te ukoliko ne uspijevaju obezbijediti bilo kakve sponzore i sredstva od drugih djelatnosti i marketinga – očekuju da sredstvima iz budžeta općine i kantona u cjelosti pokriju vlastite troškove. Budući da budžetska sredstva ne mogu pokrivati sve troškove klubova, niti su za to namijenjena, klubovi koji ne obezbjeđuju sredstva iz drugih izvora prihoda (članarine, marketing, sponzorstvo, ulaznice, druge djelatnosti itd) djeluju u znatno smanjenom obimu svojih takmičarskih aktivnosti ili praktično prestaju sa radom.

Organizatori zvaničnih takmičenja su granski sportski savezi. Zakon o sportu Bosne i Hercegovine (član 22. stav (2)) i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona (član 17.) propisuju da se za jedan sport na istom nivou organizovanja može organizovati samo jedan savez.

Međutim, zbog toga što je državni zakon također propisao (član 22. stav ( 3)) da je za osnivanje saveza na nivou Bosne Hercegovine potrebna odluka entiteskih saveza o dobrovoljnom udruživanju u jedinstveni BiH savez još uvijek ima osporavanja legalnosti i legitimnosti nekih saveza koji su postojali prije rata i nastavili djelovanje kao savezi na nivou BiH, a najzamršenija je situacija u karate sportu u kojem pored karate saveza BiH postoji i TKA (Tradicionalna Karate-do Asocijacija) u BiH i Karate savez FBIH, između kojih još uvijek ne postoji puna saglasnost oko udruživanja u jedinstveni karate savez BiH.

Na nivou Kantona organizovani su Nogometni savez, Košarkaški savez, Kickboxing savez, Šahovski savez i Teniski savez, a u Zenici je sjedište i Ragbi saveza Bosne i Hercegovine dok u Visokom postoji i općinski nogometni savez koji organizuje takmičenje u okviru općinske nogometne lige Visoko. Nogometni savez Zeničko-dobojskog kantona organizuje takmičenje u Kantonalnoj ligi, dok Košarkaški savez Zenica organizuje liga takmičenja mlađih kategorija u okviru Lige mladih Zeničko-dobojskog kantona. Također i Šahovski savez Zeničko-dobojskog kantona organizuje Kantonalno prvenstvo.

Zavisno od masovnosti sporta i organiziranosti saveza, takmičenja u različitim sportovima organizovana su na manje ili više nivoa. Tako naprimjer u nogometu postoje ligaška takmičenja na nivou kantona, zatim II, i I lige FBIH i u Premijer ligi BiH, dok recimo u ragbiju postoji samo takmičenje na nivou BiH, u ženskom rukometu i košarci pored ženske lige FBIH postoji još Premijer liga BiH itd. Posmatrano po sportovima u kojima postoji redovno ligaško takmičenje jedino u rukometu Zeničko-dobojski kanton ima više od jednog predstavnika u najvišem rangu takmičenja na nivou BiH (članovi Premijer lige BiH su: RK „Čelik” Zenica, RK „Bosna-Prevent” Visoko, RK „Kakanj” Kakanj i RK „Krivaja” Zavidovići i Ženski RK „Krivaja” u konkurenciji žena) i u kuglanju (KK „Kakanj” i KK „Magla”). U nogometu Zenički „Čelik” je jedini predstavnik Zeničko-dobojskog kantona u Premijer ligi BiH, u odbojci to je OK „Kakanj (i u muškoj i u ženskoj konkurenciji), u košarci KK „Kakanj” u muškoj konkurenciji i KŽK „Čelik” u ženskoj konkurenciji. KŽK „Čelik” iz Zenice takmiči se i u Regionalnoj ligi u kojoj učestvuju klubovi s prostora bivše Jugoslavije a također i Ragbi klub „Čelik” takmiči se u Regionalnoj ligi.

Zeničko-dobojski kanton ima po jednog predstavnika u redovnim takmičenjima na nivou BiH i u stonom tenisu ( STK „Mladost” Zenica), boksu (BK „Čelik” Zenica) i u šahu (ŠK „ Čelik” Zenica u muškoj i ŠK „Preporod” Zenica u ženskoj konkurenciji). U ostalim sportovima takmičenja se održavaju u sistemu turnirskih takmičenja na različitim nivoima od međupćinskih, regionalnih, entitetskih do državnih. U ovim sportovima neki klubovi sa područja Zeničko-dobojskog kantona na nivou BiH postižu zapažene rezultate (atletski klub „Zenica”, plivački klub GKVS „Željezara – Čelik” Zenica, streljački klubovi „Zenica i „Visoko”, karate klubovi „Internacional” i „Ha Se Karate Do” Zenica, KK „ Sakib Bitić” i KK „Nara” iz Kakanja, karate klub „Visoko”, taekwondo klub „Bosna” iz Visokog, kickboxing klubovi „Borac” iz Jelaha, CBS „Tešanj, KBV „ Isak-Ze” iz Zenice, KBK Borac iz Doboja –Juga, tenis klub „Čelik” iz Zenice itd.).

Općenito u pogledu rezultata i sportskih uspjeha posljednjih godina najuspješniji klubovi sa područja Zeničko-dobojskog kantona su Odbojkaški klub „Kakanj”, Ženski košarkaški klub „Čelik”, Rukometni klub „Čelik” i Atletski klub „Zenica”, a pojedinačno zapažene rezultate ostvaruju i takmičari iz borilačkih sportova (karate, kickboxing, taekwondo) plivanja, tenisa, streljaštva, stonog tenisa, kuglanja itd.

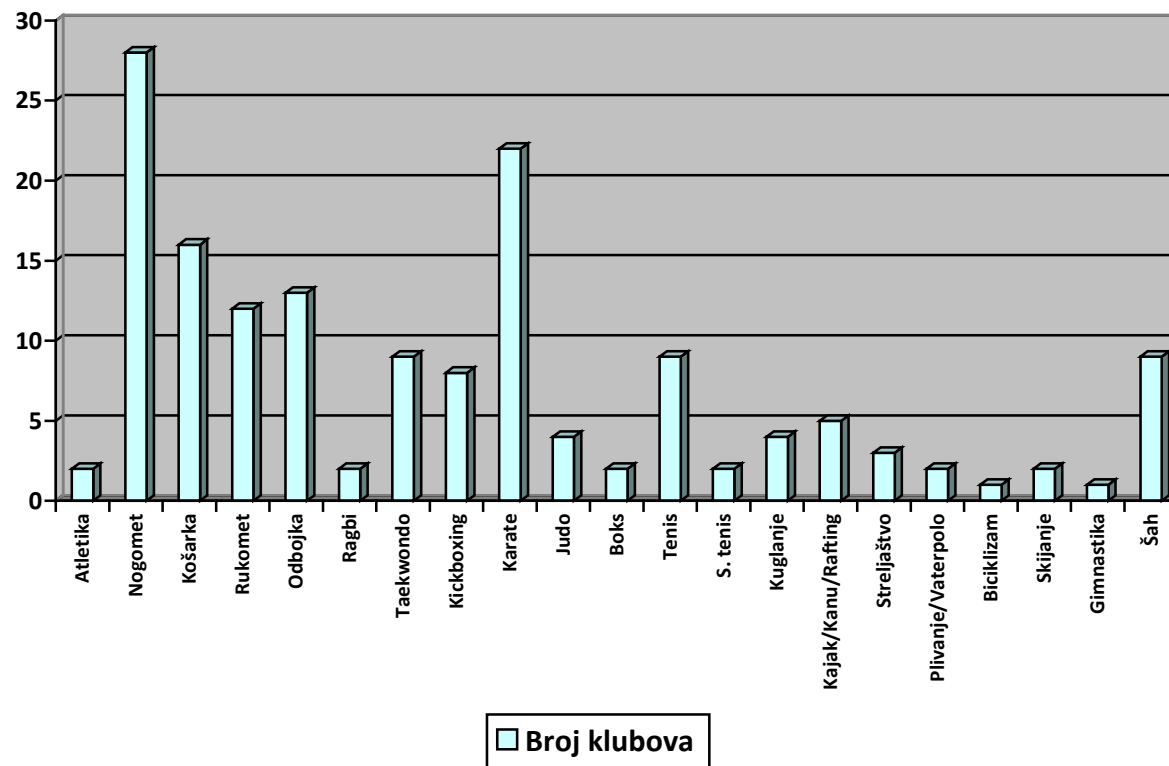
Broj visokobrazovanih kadrova sa odgovarajućim trenerskim licencama veoma se razlikuje od sporta do sporta, ali može se reći da je u svim sportovima nedovoljan a posebno je nepovoljno što je taj nedostatak najistaknutiji u radu sa mlađim kategorijama. Razlozi takvog stanja nalaze se s jedne strane opet u finansijskim uslovima, jer klubovi nemaju dovoljno sredstva da bi plaćali kvalitetne trenere, a s druge strane postoji i nedosljednost u sprovođenju propisanih uslova i standarada u vezi s stručnim radom u sportu i većina saveza kvalitetno, sistematično stručno usavršavanja trenera nadomješta kratkotranim obukama putem kurseva i seminara.

Na osnovu raspoloživih podataka koje su dostavili sportski klubovi i granski savezi, struktura takmičarskog sporta na području Zeničko-dobojskog kantona predstavljena je u *Tabeli 1*. Broj klubova i sportista se može uporediti i u grafikonima 1 i 2.

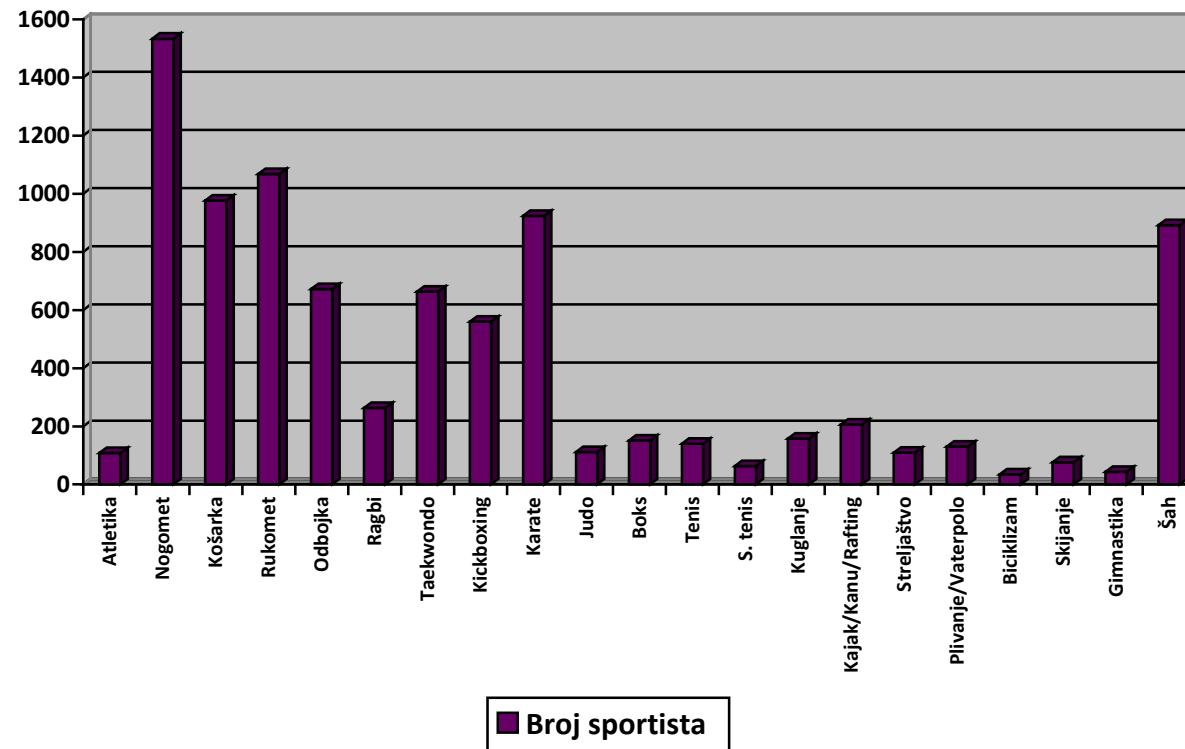
R.BR.	SPORT	BROJ KLUBOV A	BROJ SELEK .	BROJ ČL(M/Ž)	RANG TAKMIČENJA
1.	ATLETIKA	2	2	108	BIH
2.	NOGOMET	28	2	1533	Oml.liga; ŽNL, MNL; Kan.liga, FBIH-I liga, FBIH-II liga, Prem.liga;
3.	KOŠARKA	16	2	976	A1, A2, RŽL, LM KS, LM ZDK, L12BIH;
4.	RUKOMET	12	2	1068	PL BIH, I L BIH, SMS, ŽL FBIH;
5.	ODBOJKA	13	2	672	PL BIH, SL FBIH, I L FBIH, II L FBIH;
6.	RAGBI	2	1	263	RL, PBIH;
7.	TAEKWONDO	9	2	663	BIH
8.	KICKBOXING	8	2	560	BIH
9.	KARATE	22	2	924	BIH, FBIH, TKA BIH;
10.	JUDO	4	2	112	BIH
11.	BOKS	2	2	151	BIH
12.	TENIS	9	2	140	A, B, C;
13.	STONI TENIS	2	2	63	BIH
14.	KUGLANJE	4	2	158	IL FBIH, PL BIH;
15.	KAJAK/KANU/ RAFTING	5	1	206	BIH
16.	STRELJAŠTVO	3	2	109	BIH
17.	PLIVANJE	2	2	130	BIH, FBIH;
18.	BICIKLIZAM	1	2	35	BIH
19.	SKIJANJE	2	2	76	BIH
20.	GIMNASTIKA	1		43	BIH
21.	ŠAH	9	2	892	I A BIH, P L BIH, II FBIH, KL ZDK, IB FBIH, IL HB, II L FBIH;

Tabela 1 Struktura sporta u Zeničko-dobojskom kantonu





Grafikon 1 Broj klubova u Zeničko-dobojskom kantonu



Grafikon 2 Broj sportista po sportovima u Zeničko-dobojskom kantonu

Na području Zeničko-dobojskog kantona u **atletici** egzistiraju dva kluba, a na osnovu podataka evidentno je da se radi uglavnom o mlađim uzrasnim kategorijama (pioniri, kadeti, juniori), te jako mali broj seniora. Oblik organizovanja takmičenja je turnirski (mitinzi), te zvanična prvenstva na državnom nivou koja su razdvojena po starosnim kategorijama i disciplinama. Ukupno je registrovano u granskom savezu 107 takmičara. AK „Zenica“ je dugo godina jedan od najuspješnih kolektiva u atletici u BIH, te se ističe po zapaženim rezultatima pojedinaca na međunarodnom nivou u skakačkim i bacačkim disciplinama. Kako je već istaknuto, za razvoj atletike postoje solidni uvjeti jedino u Zenici, zahvaljujući izgradnji atletskog stadiona na Kamberovića polju. Drugi atletski klub sa područja kantona AK „Krivaja“ iz Zavidovića ne pojavljuje se na zvaničnim takmičenjima i svoje aktivnosti svodi na organizovanje povremenih atletskih manifestacija, kao što je trka „Vivicitta“.

**Nogomet** je najrasprostranjeni i najmasovni sport na području Zeničko-dobojskog kantona. U Nogometnom savezu Zeničko-dobojskog kantona registrovano je 28 klubova sa 1533 takmičara u svim uzrasnim kategorijama (mlađi pioniri, pioniri, kadeti, juniori i seniori). NK „Čelik“ iz Zenice jedini je predstavnik Zeničko-dobojskog kantona u Premier ligi BIH, dok NK „Rudar“ iz Kaknja i „Bosna iz Visokog nastupaju u Prvoj ligi FBiH. Ostali klubovi nastupaju u nižim rangovima, to jest u Drugoj ligi FBiH, Kantonalnoj ligi i Omladinskim ligama. Postoje i dva malonogometna kluba i jedan ženski klub koji se takmiče u sistemu takmičenja NS BIH, a u općini Visoko postoji i općinska nogometna liga. Nogometni stadioni su najbrojniji sportski objekti kojima raspolažu sportski klubovi na području Zeničko-dobojskog kantona, što je i razumljivo s obzorom na popularnost ovog sporta; međutim većina tih stadiona, izuzev stadiona Bilino polje u Zenici, po kvalitetu igrališta i pratećih objekata ne zadovoljava propisane standarde, odnosno ne nude dobre uvjete za kvalitetniji rad u ovome sportu. S obzirom na popularnost nogometni klubovi u gotovo svim općinama imaju i najveću finansijsku podršku kako, od strane sponzora iz privrede tako i iz općinskih budžeta; međutim, rijetko za koji nogometni klub se može reći da djeluje pod povoljnim finansijskim uslovima.

**Košarka** u Zeničko-dobojskom kantonu spada među najpopularnije sportove, iako u nekim općinama ne postoje košarkaški klubovi (Vareš, Usora, Doboj-Jug, Olovo).

Trenutno egzistira 16 klubova sa 976 registrovanih takmičara u Košarkaškom savezu Zenica koji se sa svojim klubovima takmiče u Ligi 12 BiH, Ligi A1 i A2 koje organizuje Košarkaški savez BiH, dok lige za mlađe uzrasne kategorije organizuje KS Zeničko-dobojskog kantona. Trenutno KK „Kakanj“ iz Kaknja se takmiči u najvišem rangu (Liga 12 BiH) dok su OKK „Čelik“ Zenica i „Orlovik“ iz Žepča u A1 Ligi. Ostali klubovi takmiče se u ligi A2. KŽK „Čelik“ iz Zenice se takmiči u Regionalnoj ligi i u završnici prvenstva BiH (Liga 6). Kao što u nogometu po broju klubova izrazito prednjači općina Visoko, tako u košarci od 16 navedenih klubova njih čak 8 su iz Zenice. Ovakva masovnost bila bi poželjena kada bi postojali svi materijalni i drugi uslovi, ali s obzirom na njihovu oskudnost većina ovih klubova radi pod oteženim uslovima, što ne može biti garancija za kvalitetniji rad i postizanje zapaženijih rezultata.

Prema raspoloživim podacima, u Zeničko-dobojskom kantonu je registrovano trinaest **rukometnih** klubova od kojih je deset u zvaničnom sistemu takmičenja RS BiH, dva su organizovana kao škole rukometa, te jedna veteranska ekipa. U najvišem rangu takmičenja koji organizuje RS BiH, Zeničko-dobojski kanton ima četiri predstavnika u muškoj i jednog predstavnika u ženskoj konkurenciji i po tome kriteriju rukomet prednjači u odnosu na ostale sportove na području Zeničko-dobojskog kantona. U rukometnim klubovima je aktivno 1068 članova oba spola. Postoji sistem redovnih takmičenja za seniore, dok se takmičenja u mlađim uzrasnim kategorijama odvijaju povremeno. Može se reći da ni u rukometu ne postoje optimalni prostorni uslovi, ali s obzirom da su gradske dvorane u Visokom, Zavidovićima i Maglaju najviše na raspolaganju rukometnim klubovima, a također i RK „Čelik“ u Zenici ima na raspolaganju gradsku Arenu, može se zaključiti da barem nekoliko rukometnih klubova imaju relativno solidne uslove za trenige i odigravanje utakmica. Rukometni klubovi sa područja Zeničko-dobojskog kantona nisu udruženi na kantonalnom nivou, tako da ne postoji ni stalni sistem takmičenja za mlađe uzrasne kategorije.

I **odbojka** spada u grupu popularnijih i masovnijih sportova na području Zeničko-dobojskog kantona. U ovom sportu je registrovano 13 klubova, od čega 7 muških, 5 ženskih, a dva kluba imaju muške i ženske selekcije. Na osnovu raspoloživih podataka, u navedenim klubovima odbojkom se bavi 672 aktivna člana. Odbojkaški klubovi postoje u svim općinama, izuzev Vareša, Usore i Dobojskoj. U najvećem rangu takmičenja koji

organizuje OK BIH nalazi se OK „Kakanj“ iz Kaknja u muškoj konkurenciji, te ŽOK „Kakanj“ iz Kaknja u ženskoj konkurenciji. Sve ostale ekipe su u nižim rangovima. OK „Kakanj“ posljednjih godina bio je i najuspješniji odbojkaški klub ne samo na Kantonu već i u BiH jer je osvajao i naslov prvaka BiH i osvajača kupa BiH. Osim OK „Kakanj“ koji nastupa u gradskoj dvorani u Kaknju, odbojkaški klubovi najčešće treniraju i igraju mečeve u školskim salama, od kojih neke ne zadovoljavaju takmičarske uslove.

**Ragbi** na području Zeničko-dobojskog kantona ima već dužu tradiciju, ali samo u Zenici, dok se u drugim mjestima tek pojavljuju novi ragbi klubovi (Tešanj, Zavidovići). RK „Čelik“ iz Zenice je dugo godina rezultatski dominantan u BiH te nastupa i u međunarodnoj ragbi ligi. Međutim, s obzirom na činjenicu da egzistiraju samo dva kluba koja se redovno takmiče i sa 263 aktivna člana može se konstatovati da se ragbi sport još uvijek po popularnosti ne može mjeriti sa ostalim ekipnim loptačkim sportovima.

Na području Zeničko-dobojskog kantona egzistiraju tri **skijaška** kluba, dva u Zenici i jedan u Kaknju. Smučarski klub „Zenica“ ima tradiciju dugu preko 60 godina, ali trenutno nema takmičara u alpskom skijanju. Član ovog kluba je i naš najbolji skijaš Igor Lajkert. Smučarski klub „Zenica“ nastupa na zvaničnim državnim utrkama u nordijskom trčanju. Skijaški klub „Ze 2010“ je aktivan tek drugu sezonu i to u alpskim skijaškim disciplinama, kao i skijaški klub „Kakanj“. Osim finansijskih problema koji su prisutni i u ostalim sportovima, skijaški sport na području Zeničko-dobojskog kantona trenutno nema ni adekvatne prostorne uslove, jer jedina dva koliko-toliko opremljena i uređena skijališta su na Smetovima kod Zenice i na Ponijerima kod Kaknja. Ponijeri zadovoljavaju tek minimum uslova za treniranje, a Smetovi još nemaju uslove koji zadovoljavaju kriterije za organizovanje takmičarskih treninga. Klubovi iz Zenice treninge organizuju najčešće na Vlašiću.

**Grupu borilačkih sportova** u Zeničko-dobojskom kantonu čine karate sa 22 kluba i 924 aktivna člana, taekwondo sa 9 klubova i 663 člana, kickboxing sa 7 klubova i 560 članova, te judo sa 4 kluba i 112 članova i boks sa 2 kluba i 151 članom.

**Karate** je jedan od najmasovnijih sportova u BiH, te tako i u Zeničko-dobojskom kantonu, a također u ovom sportu je podjednaka zastupljenost oba spola. Karate savez

Bosne i Hercegovine je međunarodno priznati savez od strane Svjetske karate federacije (WKF) i od Generalne asocijacije internacionalnih sportskih federacija (GAISF –a), ali članovi ovog saveza su samo 3 kluba sa područja Zeničko dobojskog kantona, dok su ostali klubovi učlanjeni u karate savez FBiH ili u TKA (Tradicionalna karate asocijacija) BiH. Sistem takmičenja u ovom sportu je organizovan u obliku turnira, a prvenstva se organizuju u svim uzrasnim kategorijama. Pojedini karate klubovi odnosno pojedinci iz tih klubova ostvaruju zapažene rezultate, posebno u mlađim uzrasnim kategorijama, ali zbog postojanja više saveza i nejedinstvenog sistema takmičenja postoji problem pravog vrednovanja pojedinih rezultata.

**Taekwondo i kickboxing** također su u grupi sportova koji su u ekspanziji, kako po broju klubova, tako i po broju takmičara. Taekwondo je pored boksa i judoa uspio dobiti i status olimpijskog sporta, dok u kickboxingu postoji više asocijacija na međunarodnim nivoima koje neovisno jedne od drugih organiziraju prvenstva pod istim nazivima, pa je oteženo vrednovanje postignutih rezultata sa svih ovakvih takmičenja. Također, problem u ovim borilačkim sportovima predstavljaju i prilično šarolike mogućnosti dobijanja trenerskih i drugih stručnih zvanja, tako da pojedinci, kao i u nekim drugim sportovima, i bez odgovarajućeg općeg obrazovanja dobivaju pravo da rade kao treneri u klubovima.

**Judo i boks** u Zeničko-dobojskom kantonu po broju klubova i članova znatno zaostaju za ostalim borilačkim sportovima. BK „Čelik“ Zenica se takmiči u Prvoj ligi BIH koja je i jedini nivo takmičenja koji organizuje BS BiH, dok BK „Visoko“ iz Visokog i ne učestvuje u redovnom prvenstvu BiH. Postoje i pojedinačna državna prvenstva koja su turnirskog karaktera. Judo klubovi učestvuju u turnirskom sistemu takmičenja koje organizuje JS BiH.

S obzirom na povećani broj klubova i općina u kojima postoje **teniski** klubovi, može se reći da je i ovaj sport u ekspanziji. Teniski klubovi postoje u Zenici (4) Visokom (2) Kaknju, Žepču, Zavidovićima i u Tešnju. U tabeli je prikazan samo broj tenisera sa važećom licencom TS BiH, a stvarni broj takmičara je znatno veći. Pored toga ovi klubovi omogućavaju i rekreativno bavljenje tenisom. Zvanična takmičenja u ovom sportu organizuje TS BiH, dok novoosnovani TS Zeničko-dobojskog kantona, u koji nisu

učlanjeni svi teniski klubovi sa područja Kantona, povremeno organizuje prigodne turnire u pojedinim gradovima. U ovom sportu nekoliko takmičara iz mlađih kategorija postižu zapažene rezultate na nivou BiH, dok je u seniorskoj konkurenciji još uvijek aktivna Mervana Jugić-Salkić koja nastupa na međunarodnim turnirima.

U Zeničko-dobojskom kantonu egzistiraju 3 *stonoteniska* kluba sa 63 aktivna člana. STK „Mladost“ Zenica je jedan od vodećih klubova u Prvoj ligi BIH. STS BIH je krovna organizacija koja u svom sistemu ima ekipno prvenstvo BIH kroz organizovano ligaško ekipno takmičenje te pojedinačna, turnirska prvenstva u svim uzrasnim kategorijama.

*Streljački sport* zastupljen je trenutno sa tri kluba u tri općine Zeničko-dobojskog kantona (Zenici, Visokom i u Tešnju). Streljački klubovi „Zenica“ i „Visoko“ u posljednjih nekoliko godina postižu zapažene rezultate na državnom nivou, a nekoliko pojedinaca imaju i zapažene međunarodne rezultate. Streljački klubovi su udruženi u Streljački savez BiH koji je organizator zvaničnih takmičenja na nivou BiH.

U *plivačkom sportu* na prostoru Zeničko-dobojskog kantona, slobodno se može reći, nosilac gotovo svih aktivnosti je GKVS (gradski klub vodenih sportova) „Željezara – Čelik“ iz Zenice koji jedini ima na raspolaganju zatvoreni bazen koji se nalazi u sklopu Sportsko rekreacionog centra „Željezara Zenica“. Pored plivanja u GKVS „Željezara – Čelik“ je začetnik i vaterpola i unutar GKVS-a djeluje i vaterpolo klub koji povremeno učestvuje na turnirima u BiH, a učestvovao je i u Kupu BiH sa mlađim uzrastima. Pored Zenice u Kaknju u okviru sportskog društva „Sopot“ postoji i plivačka sekcija. GKVS „Željezara – Čelik“ ima oko 130 aktivnih članova koji postiže zapažene rezultate u svim uzrasnim kategorijama na domaćim i regionalnim mitinzima; međutim, s obzirom da uslovi za bavljenje ovim sportom tokom cijele godine postoje samo u Zenici, jasno je da plivanje kao takmičarski sport nema adekvatne uslove za razvoj na području Zeničko-dobojskog kantona.

*Biciklistički* klub „Zenica“ iz Zenice jedini je klub u ovom sportu sa dugom tradicijom. Pored ovog kluba postoje i brdski biciklistički klubovi u Zenici i u Visokom. S obzirom na činjenicu da je oprema za ovaj sport prilično skupa, a s druge strane klubovi

ne dobivaju potrebnu finansijsku podršku, ovaj sport, u takmičarskom smislu, opstaje ponajviše zahvaljući entuzijazmu pojedinaca.

Među ostalim sportovima koji su zastupljeni na području Zeničko-dobojskog kantona *šah, kuglanje,ajak-kanu* i u novije vrijeme *rafting* doživljavaju ekspanziju dok je je *gimnastika*, kao takmičarski sport, gotovo nestala jer postoji samo jedan klub ritmičke gimnastike u Visokom.

Pored finansijskih problema s kojima se suočavaju sportski klubovi na području Zeničko-dobojskog kantona postoje problemi i u vezi sa drugim bitnim pretpostavkama za razvoj pojedinih sportova, kao što su prostor i oprema, te stručni, trenerski kadrovi. Tako naprimjer za plivanje, skijanje i gimnastiku postoje minimalni i neadekvatni prostorni uslovi, za atletiku postoje uslovi samo u Zenici i donekle u Zavidovićima, većina košarkaških, odbojkaških i gotovo svi klubovi iz borilačkih sportova i za treninge i za takmičenja koriste školske sportske sale u kojima nema dovoljno slobodnih termina, a neke su i neuslovne, pogotovo za takmičenja itd.

### **Rezime**

*Na području Zeničko-dobojskog kantona, prema raspoloživim podacima, egzistira 152 kluba sa preko 8600 aktivnih sportista u 30 sportskih grana od kojih 18 spada u olimpijske sportove, a 12 u neolimpijske sportove.*

*Rasprostranjenost i masovnost sportova je različita. Najmasovniji i najrasprostranjeniji sportovi su nogomet, košarka, rukomet, odbojka i borilački sportovi, posebno karate. Neki sportovi kao što su atletika, gimnastika, skijanje, biciklizam, plivanje, ragbi zastupljeni su sa samo po jednim ili dva kluba. Posmatrano po općinama može se reći da rasprostranjenost i masovnost sportova zavisi od veličine i razvoja općine, tako da manje i siromašnije općine (Vareš, Olovo, Doboj-Jug, Usora) imaju najmanji broj klubova i najmanji broj sportskih grana. Svi klubovi su organizovani kao udruženja građana i po tome spadaju u amaterske sportske klubove, mada u nekim klubovima iz popularnih sportovima kao što su nogomet, košarka, odbojka i rukomet većina igrača imaju profesionalne ugovore.*

*Jedan od ključnih problema za sportske klubove predstavlja obezbjeđenje finansijskih sredstva za trenažni proces i za takmičenja. Zbog nepostojanja stimulativnih*



*propisa za veća ulaganja u sport sponzorstvo od strane privrednih subjekta je neredovito i nedovoljno. Ostali prihodi većine klubova također su nedovoljni pa čak i beznačajni (članarine, ulaznice) pa su česta očekivanja da se troškovi pokrivaju sredstvima koja se dobiju iz budžeta Općine i Kantona; međutim i ta su sredstva ograničena i predstavljaju samo pomoć za pokrivanje manjih troškova klubova.*

*Pored finansijskih problema u takmičarskom sportu na području Zeničko-dobojskog kantona postoje problemi i u vezi sa drugim bitnim pretpostavkama za razvoj pojedinih sportova kao što su prostor i oprema, te stručni, trenerski kadrovi. Broj visokobrazovanih kadrova sa odgovarajućim trenerskim licencama manje-više u svim sportovima je nedovoljan, a posebno je nepovoljno što je taj nedostatak najistaknutiji u radu sa mlađim kategorijama.*

## **2.2 Rekreativni sport**

Rekreativni sport, odnosno rekreativno bavljenje sportom, odnosi se na organizovan vid bavljenja tjelesnom vježbom pod nadzorom stručnih osoba. Takav vid bavljenja sportom može biti povremena ili trajna aktivnost omladine srednjeg i starijeg uzrasta, te odraslih osoba svih dobnih skupina.

Potrebno je naglasiti da se ovdje bavimo isključivo organizovanim rekreativnih sportskim aktivnostima, a ne samoinicijativnim, neredovnim i neorganizovanim fizičkim vježbanjem koje može biti kontraproduktivno za zdravlje.

Stanje u *Rekreativnom sportu* na području Zeničko-dobojskog kantona, kao i u ostatku Bosne i Hercegovine, dosta je haotično. Stručno organizovanih i vođenih aktivnosti skoro da nema. Istina, postoje brojne aktivnosti koje građani Zeničko-dobojskog kantona provode samoinicijativno. Pored toga što te aktivnosti nisu kontrolisane od strane stručnih osoba, pa ni od strane ljekara, takve aktivnosti su najčešće neredovne, povremenog i privremenog karaktera.

Organizacija sportske rekreacije u poduzećima je, u najboljem slučaju, prepuštena samim radnicima, i takve aktivnosti provodi mali broj zaposlenih, najčešće jednom sedmično.

Trenutne rekreativne aktivnosti i mogućnosti koje imamo na području Zeničko-dobojskog kantona za masovnije rekreativne programe: aerobni programi, fitness dvorane i teretane, jedan zatvoreni bazen, četiri otvorena bazena, dva skijališta, wellness centri, otvoreni sportski poligoni, sportske dvorane.

Problem svih rekreativnih aktivnosti su stručni voditelji i asocijacije koje će isticati važnost rekreativnog bavljenja sportom, te organizovati i voditi masove rekreativne aktivnosti.

Trenutno, na nivo Bosne i Hercegovine, postoji krovna organizacija Udruženje sportske rekreacije „Sport za sve“, koja je članica Evropske federacije za Sport u poduzećima (EFCS) i Međunarodne asocijacije „Sport za sve“ (TAFISA). Evropska federacija za Sport u poduzećima (EFCS) garantuje promociju sporta poduzeća u Europi i nesmetano funkcioniranje Evropske sportsko-rekreacijske igre i EFCS događaja. EFCS uključuje nacionalne saveze za Sport u poduzećima, svoje klubove i sportaše. TAFISA u viziji i misiji ima plasman pristupa sporta za sve i fizičke aktivnosti za što više ljudi u svijetu, u smislu temeljnih prava. Dakle, sudjelovati u igri i sportu za sve je primarna zadaća TAFISA: međunarodno lobiranje za širenje „Sport za sve“ i tjelesne aktivnosti, provedba i koordinacija globalnih programa i događanja, pružanje globalne mreže i "tržište" za razmjenu praktičnih iskustava i najbolje prakse.

Društveni status sportske rekreacije u Zeničko-dobojskom kantonu još uvijek nije primjeren značenju i potrebama koje ovo područje ima za čuvanje i unapređenje zdravlja naših građana, a posebno za sportsku rekreaciju i edukaciju voditelja sportske rekreacije.

Poznato je da „Sport za sve“ u Europi doživljava sve veću ekspanziju. S obzirom na trendove potražnje za aktivnostima koje su u funkciji poboljšanja ukupne kvalitete života, moguće je očekivati povećanje broja aktivista u sportskoj rekreaciji i u Zeničko-dobojskom kantonu.

Prognozu možemo temeljiti na nekoliko činjenica :

- Udio aktivnih članova u sportskoj rekreaciji u zapadnoeuropskim zemljama kreće se od 13 do 72 % dok je on danas u Bosni i Hercegovini 6 %.

- Jačanje svijesti o potrebi vježbanja i aktivnog odnosa u cilju poboljšanja zdravlja prisutno je i u Bosni i Hercegovini, ali je ograničavaju materijalne i finansijske mogućnosti.
- Poduzeća i poslovne organizacije uviđaju potrebu za većim ulaganjima u aktivan odmor i zdravlje radnika i kroz različite programe sportske rekreacije, fitnesa, wellnesa, team buildinga, sportskih natjecanja.<sup>1</sup>

### **Rezime**

*Nakon analize ove oblasti može se konstatovati da organizovana rekreativna aktivnost gotovo da i ne postoji, odnosno da je privatna inicijativa jedini oblik rekreativnog sporta. Aerobik i drugi grupno vođeni fitness programi nude se u većini osnovnih i srednjih škola, u adaptiranim mjesnim zajednicama, podrumima, skloništima. Ne postoji evidencija o broju, sadržaju rekreativnih programa, objekata za rekreaciju kao i stepenu obrazovanosti kadra koji se bavi radom sa rekreativcima. Također, nedostaju normativni akti o minimalnim uslovima za opremu, rekvizite i prostor za rekreativno vježbanje.*

### **2.3 Školski sport**

*Školski sport podrazumjeva sportske aktivnosti učenika koje se provode kroz vannastavne aktivnosti u školama.*

Nastavnici i profesori tjelesnog i zdravstvenog odgoja u svojoj radnoj sedmici su obavezni održati dva školska časa vannastavnih aktivnosti. Na jednom času aktivno može učestvovati od 12 do 20 učenika, u zavisnosti od uslova za tjelesni i zdravstveni odgoj koje škola posjeduje, što znači da jednom sedmično do 80 učenika, u većim školama od preko 500 učenika, ima dodatnu tjelesnu aktivnost od 45 minuta. U praksi, najviše do 7% učenika je uključeno u sportske sekcije, što je, također, varljivo jer više učenika bude aktivno u različitim sportskim sekcijama.

---

<sup>1</sup> Informacije Udruženja „Sport za sve“ u Bosni i Hercegovini

Termini predviđeni za sportske sekcije, čak i onim školama u kojima postoje uslovi za realizaciju sekcija u radnoj sedmici, nedovoljni su da postaknu značajnije uključivanje učenika u sportske aktivnosti pored redovne nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja. Dva ili četiri školska časa sekcije, u zavisnosti da li u školi radi jedan ili dva profesora, nikako ne mogu zadovoljiti potrebe učenika za redovnim bavljenjem tjelesnim aktivnostima, a dodatan problem je što često u dvoranama nema prostora za organizovanje i ta dva časa sedmično. Školske sportske dvorane se ponekad izdaju i na štetu termina predviđenih za sekcije. U *Tabeli 2* je prikaz broj učenika uključenih u sportske sekcije jednom sedmično, na broj odjeljena koje vodi jedan nastavnik. Broj je sigurno još manji jer na sekcije u mnogo škola, posebno srednjih, dolazi između 7 – 10 učenika. Također, učenike i učenice od 1 do 5 razreda možemo potpuno zanemariti, jer u pravilu nisu učesnici vannastavnih aktivnosti. Broj učenika koji nisu uključeni u sportske sekcije na području Zeničko-dobojskog kantona je oko 49.000.

Broj odjeljenja	Broj učenika (Prosjek od 26 učenika)	Broj nastavnika tjelesnog i zdravstvenog odgoja	Broj sekcija (sportske igre, atletika, učenici i učenice)	Broj časova sekcija sedmično (45 min)	Broj učenika na sekcijama (2 časa sedmično)	Procenat od ukupnog broja učenika	Broj učenika u sportskim sekcijama (od 49.836 učenika u ZDK)
11	286	1	9	2	20 - 40	6,9% - 13,9%	max 6927 <b>realno 3400</b>

Tabela 2

Jasno je da se školske sportske sekcije ne mogu predstavljati kao *Školski sport* jer je izuzetno mali broj učenika uključen u rad sekcija. Pored toga, 45 minuta tjelesne aktivnosti sedmično ne može se nazvati niti rekreacijom, a kamoli *Školskim sportom*.

Pored školskih sportskih sekcija, učenici koji budu izabrani od strane voditelja sekcije imaju mogućnost učestvovanja na Malim olimpijskim igrama u svojoj općini, a oni najbolji i na Malim olimpijskim igrama Zeničko-dobojskog kantona i Federacije BiH.

Sportska takmičenja između ekipa škola na nivou općina pripremaju, organizuju i provode općinska udruženja pedagoga fizičke kulture odnosno sportski savezi općina u kojima nije formirano udruženje pedagoga fizičke kulture. Sportska takmičenja između škola na nivou Kantona i šire organizuje Kantonalno udruženje pedagoga fizičke kulture u saradnji sa Kantonalnim sportskim savezom i sportskim savezima općina. (Zakon o sportu Zeničko-dobojskog kantona član 17.)

Program Malih olimpijskih igara, takmičenja učenica i učenika osnovnih i srednjih škola, realizuje se zavisno od novčanih sredstava koja se izdvajaju iz *Budžeta*. Zbog finansijskih problema program je siromašniji a time je manji i broj učenika koji učestvuju u ovom vidu sportske aktivnosti.

U *Tabeli 3* možemo vidjeti Program MOI-a na općinskom i kantonalnom nivou. Ovi programi zavise od izdvojenih novčanih sredstava i sportova koji se planiraju na federalnom nivo. Takmičenja se organizuju kup sistemom.

Program Malih olimpijskih igara na općinskom nivou				
<i>Redovne aktivnosti</i>				
Mali nogomet (M)	Košarka (M + Ž)	Odbojka (M + Ž)	Rukomet (M + Ž)	Atletika (M + Ž)
<i>Dopunske aktivnosti</i>				
Skijanje (M + Ž)	Stoni tenis (M + Ž)	Kros (M + Ž)		
Program Malih olimpijskih igara na federalnom nivou				
Mali nogomet (M)	Košarka (M + Ž)	Odbojka (M + Ž)	Stoni tenis (M + Ž)	Atletika (M + Ž)

**Tabela 3**

*Školski sport* podrazumjeva mnogo više aktivnosti nego što je to slučaj danas. Upitno je može li se uopšte govoriti o školskom sportu, jer broj termina sekcija u školama nije dovoljan za bilo kakav ozbiljan rad. Rad profesora u sportskim sekcijama se ne plaća, kao što je to bio slučaj ranije, niti se sekcije mogu vrednovati i ulaziti u sedmičnu normu časova za svakog profesora.

Današnji rad sportskih sekcija sastoji se od selektiranja najuspješnijih učenika koje se onda kratko uigravaju za takmičenja u okviru Malih olimpijskih igara, tako da o školskom sportu možemo pričati samo kao školskom takmičenju najuspješnijih učenika.

Pored stručnog kadra i dovoljnog broja časova, za uspješno organizovanje *Školskog sporta* neophodna je i infrastruktura, odnosno prostor za izvođenje sportskih sekcija i neophodna oprema i rekviziti.

Pod prostornim uvjetima podrazumijevaju se sala za tjelesni i zdravstveni odgoj i otvoreni poligon (sportsko igralište) što podrazumijeva prikladnu zaravnjenu, asfaltiranu ili travnatu površinu igrališta raznih dimenzija. U nedostatku sala i sportskih igrališta mogu se koristiti i prilagođene učionice u kojima se realizira nastava tjelesnog i zdravstvenog odgoja. Da bi prostorni uvjeti bili na zadovoljavajućem nivou neophodno je da pored sale postoje i kabinet za nastavnika, svlačionice za učenike, odvojeno za dječake i djevojčice, mokri čvor, spremište za odlaganje sprava i rekvizita.

U *Tabeli 4* možemo vidjeti prostorne uvjete za realizaciju nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja na prostoru Zeničko-dobojskog kantona. Na području Kantona postoje 64 osnovne škole, nastava tjelesnog i zdravstvenog odgoja realizira se u 60 škola iz ukupno 12 općina Zeničko-dobojskog kantona, jer se u paralelnim osnovnim školama (muzičkim i baletskim) prema nastavnom planu ne izučava nastavni predmet Tjelesni i zdravstveni odgoj.

Prostorni uvjeti za realizaciju nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja:

- Od ukupno 60 osnovnih škola u kojima se realizira nastava tjelesnog i zdravstvenog odgoja 52 škole raspolažu salama za tjelesni i zdravstveni odgoj, s tim da dvije centralne škole sa područja općine Zenica imaju po dva prostora.
- Osam osnovnih škola ne posjeduje salu za realizaciju nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja.
- Od ukupno 142 područne škole, 7 područnih škola ima salu za tjelesni i zdravstveni odgoj. U 135 područnih škola nastava tjelesnog i zdravstvenog odgoja se izvodi na školskim poligonima ili u učionicama.

- U centralnim školama ima 46, a u područnim 34 otvorena poligona (sportska igrališta), različite površine i funkcionalnosti na kojima se realizira program iz tjelesnog i zdravstvenog odgoja, ovisno od vremenskih prilika i nastavnog sadržaja koji se realizira.
- Najviše područnih škola koje imaju otvorene sportske poligone (sportska igrališta) imaju škole sa područja općina Tešanj i Zenica (po 7 poligona), škole sa područja općine Kakanj (6 poligona), a potom slijede škole sa područja općina Maglaj (3 poligona) itd.
- Devet osnovnih škola imaju površinu sale za tjelesni i zdravstveni odgoj manju od 200 m<sup>2</sup> što je nedovoljno za realizaciju nastavnih sadržaja iz sportskih igara (odbojka, košarka, nogomet, rukomet).
- Za realizaciju određenih nastavnih sadržaja prema NPP-u, pojedine škole su nedovoljno opremljene nastavnim sredstvima i opremom.<sup>2</sup>

R.BR	OPĆINA	BR. ŠKOLA	BROJ PODRUČNIH ŠKOLA	UDALJENOST PODRUČNIH ŠKOLA OD CENTRALNOG OBJEKTA	BROJ SPORTSKIH OBJEKATA KOJE ŠKOLE POSJEDUJU					
					DVORANE ZA TIZO U ČŠ	DVORANE ZA TIZO U PŠ	SPORTSKA IGRALIŠTA POLIGONI U ČŠ	SPORTSKA IGRALIŠTA POLIGONI U PŠ	ADAPTIRANE UČIONICE U ČŠ	ADAPTIRANE UČIONICE U PŠ
1.	BREZA	2	5	12 km - 15 km	2	1	0	1	0	0
2.	TEŠANJ	9	11	2 km - 13 km	5	0	7	7	2	1
3.	ŽEPČE	4	15	5 km - 25 km	3	0	4	2	0	0
4.	DOBOJ-JUG	1	1	6 km	1	0	1	1	0	0
5.	MAGLAJ	3	12	5 km - 12 km	1	0	1	3	1	0
6.	ZENICA	18	27	2km - 50 km	20	2	15	7	2	0
7.	USORA	1	4	6 km	1	0	1	1	0	0
8.	KAKANJ	6	21	6 km - 21km	6	4	4	6	0	0
9.	VISOKO	6	9	5km 10 km	6	0	4	1	2	0
10.	VAREŠ	2	12	24km - 27km	2	0	2	2	0	2
11.	OLOVO	2	11	18km -26 km	2	0	2	1	0	0
12.	ZAVIDOVI ĆI	6	14	5km - 24 km	5	0	5	2	0	1
<b>UKUPNO</b>		<b>60</b>	<b>142</b>	<b>2km -50km</b>	<b>54</b>	<b>7</b>	<b>46</b>	<b>34</b>	<b>7</b>	<b>4</b>

Tabela 4 Sportski objekti pri školama na području Kantona

<sup>2</sup> (podaci o prostornim uslovima preuzeti iz dokumenta *Informacija o stanju materijalno-tehničkih uvjeta za realizaciju nastave tjelesnog i zdravstvenog odgoja u osnovnim školama na području Zeničko-dobojskog kantona* koji je izradio pedagoški zavod Zeničko-dobojskog kantona 2011. godine. Podaci dopunjeni 20.01.2012.)

### **Rezime**

*Iz navedenog se može zaključiti da je potrebna drugačija organizacija sistema takmičenja prilagođenog potrebama i interesima učenika. Škole se u procesu takmičenja često oslanjaju na učenike sportiste koji aktivno treniraju u klubovima. Također, talentovani učenici sportisti uzimaju učešće u više sportova i disciplina na školskim takmičenjima. Planom i programom vannastavnih aktivnosti se mora obezbijediti dovoljan broj sati sekcija slobodnih aktivnosti. Takmičenja nisu jednako tretirana i vrednovana kao ostala školska takmičenja koje organizuje Pedagoški zavod Kantona*

## **2.4 Sport osoba sa invaliditetom**

Koliko god je sport i bavljenje tjelesnim vježbanjem važno za svakog pojedinca, za osobe sa invaliditetom organizovane sportske aktivnosti zaista višestruko poboljšavaju kvalitetu življenja, zdravlje, mentalnu stabilnost, motivaciju i samopouzdanje.

Sportovi osoba sa invaliditetom u većini slučajeva su već postojeći sportovi koji su prilagođeni posebnim potrebama ove populacije. Također, postoje po svojoj strukturi specifični i jedinstveni sportovi koje upražnjavaju osobe sa invaliditetom.

Sportske aktivnosti osoba sa invaliditetom mogu se podijeliti u tri grupe: sport osoba oštećenog vida i sluha, sport osoba sa motoričkim poremećajima i sport osoba sa poteškoćama u mentalnom razvoju.

Sve dosadašnje deklaracije evropskih država i Evropske komisije, naglašavaju važnost dostupnosti sporta za sve osobe, a posebno za osobe sa posebnim potrebama. Zaključak je da je pristup sportu osoba sa invaliditetom, bilo kao sportista ili posmatrača, još uvijek neadekvatan. Dječaci ili djevojčice sa invaliditetom još uvijek nemaju iste mogućnosti pristupa i bavljenja sportom kao njihovi vršnjaci bez invaliditeta.

Na prostoru Zeničko-dobojskog kantona registrovano je devet (9) klubova i to 7 klubova sjedeće odbojke, jedan klub košarke u kolicima i jedan biciklistički klub. Registrovan je i Savez za sport i rekreaciju invalida Zeničko-dobojskog kantona, koji u svom sastavu ima 8 općinskih saveza za sport i rekreaciju invalida.



Na nivou Zeničko-dobojskog kantona registrovan je i Savez sjedeće odbojke Zeničko-dobojskog kantona koji vodi takmičenje 7 općinskih klubova sjedeće odbojke. Treće udruženje koje djeluje na području Zeničko-dobojskog kantona je Sportsko udruženje guhих i nagluhих u Zeničko-dobojskom kantonu. Sportske aktivnosti i učestvovanje na sportskim takmičenjima organizuje i Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zeničko-dobojskog kantona.

Takmičenja osoba sa invaliditetom su stalna u odbojci i košarci u kolicima. Također, redovno treniranje i takmičenje postoji još u atletici. Takmičenja u ostalim sportskim granama kao i sportska rekreacija osoba sa invaliditetom su privremenog, sporadičnog i povremenog karatera.

U Zeničko-dobojskom kantonu situacija sa pristupom sportu osoba sa invaliditetom je, također, daleko od željenog nivoa. Poboljšanje stanja u mogućnosti pristupa sportskim objektima u velikoj mjeri zavisi od lokalnih vlasti i raznih općinskih službi koji bi problem pristupa i kretanja osoba sa invaliditetom morale riješiti.

Mogućnost uključivanja osoba sa invaliditetom u neke vidove sportske aktivnosti, rekreativnog karaktera, amaterskog ili profesionalnog bavljenja sportom trenutno zavisi od organizovanosti raznih udruženja osoba sa posebnim potrebama, te općinskih službi i kantonalnih ministarstava koja moraju pružati adekvatnu novčanu podršku kod organizacije i sprovođenja sportskih aktivnosti osoba sa invaliditetom.

### **Rezime**

*Treba istaći značajne rezultate koji su postigli invalidi sportaši, bilo individualno, bilo kao članovi raznih selekcija. Sport osoba sa invaliditetom je, međutim, također opterećen mnogobrojnim neriješenim pitanjima. Jedna od poteškoća je činjenica da asocijacije sportaša sa invaliditetom nisu međusobno povezane. Može se reći da su rezultati koji se ostvaruju više plod angažovanja pojedinaca nego sistema. Naime, rezultati koji se postižu iznad su uslova u kojem ovaj sport djeluje. Na području Zeničko-dobojskog kantona ne postoji obrazovna institucija koja obrazuje kadrove za ovu namjenu. Postojeći sportski objekti uglavnom nisu prilagođeni ovim sportistima, ali sportaši ipak uspijevaju organizirati treninge i takmičenja. Ne postoji specijalizirani objekat ni prilagođeni za organizaciju trenažnog procesa i takmičenja.*

## 2.5 Sportski objekti u Zeničko-dobojskom kantonu

Može se reći da područje Zeničko-dobojskog kantona raspolaže sa dosta prirodnih prostora (izuzimajući ledene površine) za razvoj rekreativnih aktivnosti, međutim s obzirom na dostupnost prirodnih prostora i uslove koje zahtijevaju sportska takmičenja jasno je da bez uređivanja i dogradnje prirodni prostori se ne mogu koristiti u sportsko-takmičarske svrhe, već se jedino izgradnjom mogu preoblikovati u sportske objekte.

Tako npr. na području Zeničko-dobojskog kantona postoje prirodni potencijali za razvoj zimskih sportova, ali zbog neizgrađenosti potrebnih objekata i uređaja ovi sportovi trenutno imaju vrlo ograničene uslove za širenje i razvoj s obzirom da trenutno postoje samo dva donekle uređena skijaško-rekreativna terena (Smetovi kod Zenice, Ponieri kod Kaknja). Slično je i u pogledu sportova na vodi jer postoji samo jedan zatvoreni plivački bazen u Zenici koji ne ispunjava uslove za takmičenja prema međunarodnim standardima. Kada se ovome doda da postoje samo po jedan otvoreni bazen u Zenici i Brezi te nekoliko bazena (u privatnom vlasništvu; Žepče, Kakanj) odnosno uređenih kupališta koja se mogu koristiti samo za rekreativne aktivnosti (Olovo, Tešanj), može se reći ne samo da ne postoje dobri uslovi za razvoj plivačkog sporta na kantonu, već taj nedostatak uveliko doprinosi visokom procentu neplivača u ukupnom broju stanovništva.

Također, iako je posljednjih nekoliko godina osnovano nekoliko rafting klubova (Zavidovići, Žepče, Visoko, Zenica) koji su pokrenuli i značajne sportsko-turističke manifestacije kao što je „Rafting za čistu Krivaju“, zbog neuređenosti prirodnih prostora i neizgrađenosti sportskih objekata nisu dovoljno iskorišteni prirodni potencijali za razvoj ovih sportova na vodi (veslanje, kajak ,rafting itd).

Gimnastika i atletika uz plivanje su, nekada zbog svoje važnosti po zdravlje stanovništva i značaja za razvoj svih ostalih sportova, svrstavani u tzv. „bazične sportove“; međutim na području Zeničko-dobojskog kantona postoji samo jedan gimnastički klub (klub ritmičke gimnastike u Visokom) i dva atletska kluba (u Zenici i Zavidovićima). Iako su uzroci nerazvijenosti ovih sportova višestruki, ipak najvećim dijelom tome doprinosi i činjenica da samo u Zenici i donekle u Zavidovićima i Kaknju postoje uslovi za atletska takmičenja, a nerazvijenosti gimnastičkog sporta sigurno je

doprinijela i činjenica da su objekti nekadašnjih „DTV Partizana“ ili prepušteni propadanju ili su im promijenjene namjene bez adekvatnih zamjena drugim prostorima.

Posmatrano po općinama Zeničko-dobojskog kantona samo tri vrste izgrađenih sportskih objekata postoje u svim općinama; nogometni stadioni, školske sale i vanjska sportska igrališta/poligoni; međutim, imajući u vidu prije svega uslove za izvođenje nastave Tjelesnog i zdravstvenog odgoja u školama i brojnost klubova koji svoje trenažne i takmičarske aktivnosti moraju sprovoditi u zatvorenim prostorima, može se konstatovati da, posmatrano u cjelini, na području Zeničko-dobojskog kantona postoji nedostatak sportskih objekata.

Kada su u pitanju prostorni uslovi za izvođenje nastave TZO u školama nedostatak je najizrazitiji kod područnih osnovnih škola jer od njih 142 samo 7 posjeduju sportsku salu. Taj nedostatak donekle ublažava postojanje 34 vanjska sportska igrališta/poligona uz područne škole. Nažalost ni sve „centralne“ osnovne škole ne posjeduju vlastite sportske sale (OŠ „Maglaj“ i OŠ „Novi Šeher“ općina Maglaj, OŠ „Džemal Bijedić“, OŠ „Abdulvehab Ilhamija“, OŠ „Mustafa Mulić“, OŠ „Gazi Ferhad-beg“ općina Tešanj, Druga osnovna škola, općina Zavidovići i OŠ „Alija Nametak“, općina Žepče), a od 32 srednje škole vlastitu sportsku salu nemaju njih 12 (Gimnazija u Brezi, Tehnička škola u Kaknju, Gimnazija i Srednja mješovita škola u Maglaju, Gimnazija, Tehnička i Srednja stručna škola u Tešnju, Mješovita srednja škola u Usori, Gimnazija i Tehnička škola u Visokom, Druga gimnazija u Zenici).

Problem nedovoljnog broja školskih sportskih sala predstavlja nedostatak ne samo za redovno izvođenje nastave TZO i vannastavnih sportskih aktivnosti učenika i studenata već predstavlja i problem za nesmetano odvijanje trenažnog procesa odbojkaških, rukometnih, košarkaških klubova i svih klubova iz boričarskih sportova kao i za aktivnosti invalidskih sportskih klubova.

Kada su u pitanju prostorni uslovi za takmičarske aktivnosti navedenih klubova situacija je povoljnija u većim gradovima koji imaju gradske sportske dvorane (Zenica, Visoko, Kakanj, Zavidovići, Maglaj, Tešanj), dok u manjim općinama i za takmičarske

aktivnosti na raspolaganju su samo školske sportske dvorane/sale (Olovo, Breza, Žepče, Vareš, Usora, Doboj-Jug).

Posmatrano po pojedinim sportovima, najbrojniji sportski objekti su nogometni stadioni i igrališta za nogomet i mali nogomet, što je i sasvim razumljivo s obzirom na tradiciju i popularnost ovog sporta. Međutim stanje i ovih objekata većinom nije zadovoljavajuće jer većina terena nisu kvalitetni, prvenstveno u pogledu zaštite od nepovoljnih klimatskih uslova, prateći objekti i sanitarni uređaji su u lošem stanju itd. Ukoliko bi se primjenjivali strožiji standardi za dobivanje licenci mnogi od postojećih nogometnih stadiona ne bi ispunjavali uslove za regularna takmičenja.

općina	nog. stadion	grad. dvorana	ško ls. sale	zatvoreni bazen	otvoreni bazen	kuglana	tenis igrališta	streljana	skijalište	sp. poligon	ostalo
Breza	2	u izgrad.	3	nema	1	nema	nema	nema	nema	3	
Doboj-Jug	1	nema	1	nema	nema	nema	nema	nema	nema	2	
Kakanj	2	2	12	nema	1	1	2	1	1	12	
Maglaj	3	1	1	nema	nema	1	nema	nema	nema	9	rib. staza
Olovo	1	nema	3	nema	nema	nema	nema	nema	nema	5	kupališta
Tešanj	4	1	5	nema	nema	nema	2	1	nema	5	kupališta
Usora	3	nema	1	nema	nema	nema	nema	nema	nema	2	
Vareš	1	nema	2	nema	nema	nema	nema	nema	nema	4	
Visoko	1	1	7	nema	nema	1	3	1	nema	5	18 nog. igr.
Zavidović	1	1	5	nema	nema	nema	2	nema	nema	19	
Zenica	4	1	31	1	1	1	8	1	1	22	boć. teren
Žepče	1	nema	5	nema	nema	nema	2	nema	nema	6	pr. bazeni
<b>Ukupno</b>	<b>24</b>	<b>7</b>	<b>76</b>	<b>1</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>19</b>	<b>4</b>	<b>2</b>	<b>94</b>	

Tabela 5 Sportski objekti po općinama zeničko-dobojskog kantona

Prostorni uslovi za tzv. „dvoranske sportove“ variraju od općine do općine, ali s obzirom da svaki zatvoreni sportski objekat (gradske dvorane, školske sale) koristi više korisnika vrlo često teško je obezbjediti dovoljan broj slobodnih termina za sve aktivnosti klubova. Isto tako, zbog slabe finansijske situacije klubovi često nisu u stanju da plaćaju zakupnine za korištenje prostora gradskih sportskih dvorana ili školskih sala. S ciljem ublažavanja ovih problema, Ministarstvo je Pravilnikom o korištenju školskih sportskih dvorana omogućilo sportskim klubovima da mogu koristiti, pod određenim uslovima, izvjestan broj termina besplatno, a sa istim ciljem općine nastoje pomoći klubovima

participacijom u troškovima korištenja dvorana za trenažne procese i ustupajući dvorane besplatno za neke sportske manifestacije.

Pored ovih problema postoje i problemi nedakvatnosti dvorana, posebno za neke takmičarske aktivnosti, nedovoljne opremljenosti, lošeg stanja sanitarnih i drugih pratećih prostorija, lošeg grijanja u zimskom periodu itd. Kada su u pitanju ovi problemi u vezi sa školskim salama, Zeničko-dobojski kanton nastoji ih prevazići sukcesivno jer se svake godine iz budžetskih sredstava za kapitalna ulaganja izdvajaju namjenska sredstva za obnove i izgradnju školskih sportskih dvorana. Isto tako sredstvima iz Budžeta kantona sufinansirane su rekonstrukcije i adaptacije gradskih sportskih dvorana, međutim izdvajanje budžetskih sredstava za sportske objekte mora biti kontinuirano i povećano u odnosu na sadašnje stanje, kao i sistematično odnosno zasnovano na dobro dobro osmišljenim planovima prema potrebama i mogućnostima lokalnih zajednica i Kantona u cjelini.

Svi značajniji sportski objekti na području Zeničko-dobojskog kantona su javni odnosno u vlasništvu su općina ili obrazovnih ustanova; međutim već ima sportskih objekta i u privatnom vlasništvu.

Na osnovu uvida u strukturu i stanje sportskih objekta na području Zeničko-dobojskog kantona može se konstatovati sljedeće:

Broj postojećih zatvorenih sportskih objekata i njihovo stanje ne mogu zadovoljiti potrebe treniranja i takmičenja svih klubova sa područja Zeničko-dobojskog kantona. Taj nedostatak najviše se odnosi na zatvorene sportske objekte (sportske dvorane odnosno sale) u kojima treninge i takmičenja sprovode košarkaški, rukometni, odbojkaški klubovi, klubovi iz borilačkih sportova, invalidski sportski klubovi i grupe građana rekreativaca.

Izgrađeni sportski objekti za neke sportove kao što su plivanje, atletika i skijanje postoje samo u jednoj odnosno dvije općine i neispunjavaju uslove za organizaciju takmičenja šireg odnosno značajnijeg nivoa.

Većina sportskih objekata ne ispunjava uslove za zvanična takmičenja po međunarodnim standardima (izuzev Arene, stadiona „Bilino polje“ i atletskog stadiona „Kamberovići“ u Zenici i donekle dvorane SRC „Mladost“ u Visokom)

Za sprovođenje nastave iz predmeta Tjelesni i zdravstveni odgoj neke škole nemaju vlastite sale. Kada su u pitanju centralne škole ovaj problem je izražen u općinama Zavidovići, Maglaj, Tešanj a najveći broj područnih škola u svim općinama nema vlastitu sportsku salu.

Kanton raspolaže sa dosta prirodnih prostora (izuzimajući ledene površine) za razvoj rekreativnih aktivnosti; međutim s obzirom na neizgrađenost namjenske i ostale infrastrukture ti potencijali se nedovoljno koriste.

### **Rezime**

*U zadnjoj deceniji na području Kantona je izgrađeno nekoliko značajnih sportskih objekata. Međutim, generalno gledajući sportski objekti se nalaze u prilično lošem stanju koje je prouzrokovano dugogodišnjom ekonomskom krizom i nedovoljnim ulaganjem vlasnika i korisnika u održavanje i izgradnju sportskih objekata. Sport zahtjeva reviziju i plansku rekonstrukciju i izgradnju infrastrukture sportskih objekata. Nepostojanje jedinstvene baze podataka o broju sportskih objekata i terena u kantonu, kao i njihovom vlasništvu, dovodi do stihijskog i neplanskog finansiranja i rekonstrukcije postojećih i izgradnje novih sportskih objekata. Moderna i funkcionalno uređena infrastruktura sportskih objekata jedan je od ključnih preduslova za ostvarenje sportskih rezultata i uspjeha sportista.*

### **2.6 Stručni kadrovi u sportu**

Za uspjeh u svim segmentima sporta (takmičarskom, školskom i rekreativnom), osim materijalne podrške društva, presudno je stručno znanje i njegova primjena. Stanje u Zeničko-dobojskom kantonu po ovom pitanju nije zadovoljavajuće. Istina, stanje je bolje nego što je bilo nekoliko godina ranije, ali još uvijek je daleko od poželjnog.

Najbolje stanje po pitanju stručnog kadara je svakako u oblasti *školskog sporta*, jer su ovdje uključeni profesori tjelesnog odgoja i sporta. Ipak, stručni potencijal, kao i dobra infrastruktura, nije najbolje iskorištena u ovom segmentu sporta.

Broj stručnih kadrova sa završenim studijem na Fakultetu za sport se povećava iz godine u godinu, ali tek manji broj njih nalazi zaposlenje u sportskim organizacijama. S druge strane, veliki broj stručnih poslova u sportu obavljaju nestručna ili nedovoljno stručna lica. U većini sportskih kolektiva finasijsko stanje je jako loše, tako da se visokoobrazovani kadar nerijetko odlučuje za sigurnije i bolje plaćene poslove izvan sportske struke. U Zeničko-dobojskom kantonu na Birou za zapošljavanje evidentirano je preko 30 profesora tjelesnog i zdravstvenog odgoja, od kojih su neki i magistri struke.

Na Univerzitetu u Zenici se ne školuju kadrovi za ovu oblast. U Zeničko-dobojskom kantonu kao i u Bosni i Hercegovini funkcioniše i sistem stručnog osposobljavanja definisan Zakonom o sportu kojim se prvenstveno bave granski sportski savezi. Osposobljavanjem se ne stiču akademske diplome, već se dobijaju određeni certifikati ili licence za određeni nivo stručne osposobljenosti, na osnovu kojih granski savezi sprovode licenciranje trenera. Ovdje je najbolje stanje u Nogometnom savezu, jer Nogometni savez Bosne i Hercegovine organizuje školovanje trenera u saradnji sa Fakultetom za sport.

Nažalost, propisi se ne poštuju u dovoljnoj mjeri, tako da se u pojedinim slučajevima licenciranje sprovodi ponajviše radi naplaćivanja. Granski savezi, posebno nogometni i košarkaški, sami vrše „osposobljavanje“ stručnog kadra. Dosljedna kontrola primjene propisa i provjera načina izdavanja licenci bi svakako doprinijela u poboljšanju stanja u ovom segmentu.

### **Rezime**

*U velikom broju klubova stručne poslove obavljaju nestručna ili nedovoljno stručna lica. Broj i kvalitet angažmana stručnih kadrova u oblasti sporta na području Zeničko-dobojskog kantona nije zadovoljavajući. Sportske organizacije nemaju sredstva za angažovanje stručnih kadrova, iako je na Birou za zapošljavanje evidentirano preko 30 profesora tjelesnog odgoja i sporta.*



## 2.7 Medicina i doping u sportu

Odnos zdravlja i fizičke aktivnosti možemo posmatrati iz dva ugla. Sportske aktivnosti i fizičko vježbanje poboljšavaju ukupno psihofizičko stanje ljudskog organizma, ali isto tako pretjerano, nekontrolisano, fizičko naprezanje može oštetiti zdravlje sportista i rekreativaca – posebno kada je zdravstveno stanje pojedinca bilo narušeno i prije početka vježbanja.

Također, zbog želje za postizanje što boljih sportskih rezultata pojedni sportisti posežu za neprovjerenim i opasnim stimulansima, a nerijetko i zabranjenim doping sredstvima, koja ugrožavaju zdravlje i mogu nanijeti nesagledive posljedice po organizam sportiste, pa čak prouzrokovati i smrt.

Otvaranjem Ambulante za studente i Ambulante za sportiste pri Kantonalnom zavodu za medicinu rada i sport Zeničko-dobojskog kantona stanje se zdravstvene zaštite sportista značajno popravilo. Registar zdravstvene zaštite sportista je u pripremi. Pored prostornog i problema stručnog kadra, poteškoću predstavlja i finansiranje Ambulante za sportiste, odnosno ljekarskih pregleda. Procjena Ministarstva zdravstva Zeničko-dobojskog kantona da bi za ovu aktivnost trebalo izdvojiti 200.000 KM.

Obaveza sprovođenja ljekarskog pregleda u nekim sportovima uvjetovana je od strane takmičarskih komisija granskih sportskih saveza, a kod manje razvijenih sportova sve je prepušteno savjesti voditelja klubova i samih sportista. Samo su takmičari obavezni imati ljekarski pregled, pa se postavlja pitanje šta je sa onima koji tek počinju trenirati ili još nisu dostigli takmičarski nivo.

Također, poznato je da veliki broj takmičara ne prolazi sistematski pregled ili su pregledi površni, a cilj je samo imati uvjerenje zbog obaveza koje nameće takmičenje. Osnovni problem adekvatnog ljekarskog pregleda sportista, ali i rekreativaca, su troškovi samog pregleda. Sportski kolektivi, od kojih većina jedva da ima neku realnu finasijsku konstrukciju, nemaju dovoljno sredstava da snose troškove redovnih ljekarskih pregleda, a s druge strane nadležne institucije, medicinske ustanove, sportski Savezi nedovoljno prate ovaj problem, te nisu svojim aktima ustanovili tačne propise, načine provjere i sankcije.



Povrede koje nastaju na treninzima i takmičenjima u nekim klubovima sanira klupski ljekar dok se u većini slučajeva povređeni sportisti javljaju općinskim službama medicinske pomoći kroz redovnu proceduru porodične ambulante, a vrlo često igrači ili igračice koji nisu državljani Bosne i Hercegovine i nemaju regulisanu odgovarajuću zdravstvenu zaštitu.

Antidoping agencija je osnovana na nivou Bosne i Hercegovine i ima oko 80 spoljnih saradnika. Na nivou kantona nije predviđeno osnivanje agencija ili sličnih organizacija za antidoping kontrolu. Agencija na osnovu svoji propisa kontroliše sportiste na području Bosne i Hercegovine na takmičenjima i izvan takmičenja. Spoljni saradnici Agencija, nakon što dobiju nalog, odlaze na sportske manifestacije, takmičenja ili utakmice i izvrše antidoping kontrolu određenog sportiste ili više njih. Kako je ova agencija značajnije korake napravila tek u 2011. godini, u narednom periodu se očekuje ocjena njenog rada.

### **Rezime**

*Značajan broj takmičara ne prolazi sistematski pregled ili su pregledi površni, a cilj je samo imati uvjerenje zbog obaveza koje nameće takmičenje. Povrede koje nastaju na treninzima i takmičenjima u nekim klubovima sanira klupski ljekar, dok se u većini slučajeva povređeni sportisti javljaju općinskim službama medicinske pomoći kroz redovnu proceduru porodične ambulante. Otvaranjem Ambulante za studente i Ambulante za sportiste pri Kantonalnom zavodu za medicinu rada i sport Zeničko-dobojskog kantona za pretpostavljamo da će se stanje zdravstvene zaštite sportista značajno popraviti.*

*Antidoping agencija je osnovana na nivou Bosne i Hercegovine, i ona, putem spoljnih saradnika kontroliše sportiste i sa područja Zeničko-dobojskog kantona.*

### **3. PRAVNI AKTI I FINANSIRANJE U SPORTU**

#### **3.1 Pravni akti**

Obim u kome će država regulisati odnose koji nastaju u sportu i povodom sporta i mjera pravne zaštite koju pojedina država pruža sportu i sportskim aktivnostima, zavise od toga da li se država opredijelila za tzv. intervencionistički, ili neintervencionistički model pravnog, najčešće zakonskog, uređivanja materije sporta. Intervencionistički model zakonskog uređivanja materije sporta znači da je u konkretnoj državi najznačajniji i najveći dio sportskog sistema i osnovni elementi koji čine taj sistem, u pogledu strukture i nadležnosti uređeni pravnim normama koje propisuje država u okviru posebnog zakona o sportu. Za razliku od toga, u slučaju neintervencionističkog modela pravnog uređivanja materije sporta, regulisanje strukture sportskog sistema, pravna zaštita sportskih odnosa i sportskih aktivnosti je samo parcijalna, a pravne norme koje se tiču sporta ne nalaze se pretežno u okviru posebnog zakonskog teksta, već su raspoređene u većem broju sektorskih propisa koji uređuju obavljanje nekih drugih djelatnosti (propisi o sistemu obrazovanja, kulturi, zdravstvenoj zaštiti, socijalnoj zaštiti, udruženjima građana...).

U okviru neintervencionističkog modela, prava i obaveze sportskih subjekata, kao i obavljanje sportskih djelatnosti i sa njima povezanih aktivnosti, zasnivaju se na sistemu pravila koje propisuju pravne norme raznovrsnih propisa koje je donijela država za različite oblasti društvenog života. Kako intervencionistički, tako i neintervencionistički model, imaju određenih prednosti i mana, a stav o tome da li je jedan od tih modela bolji ili lošiji ne može se zauzeti na apstraktno-teorijskom nivou, bez prethodnog sagledavanja potreba konkretne države, uticaja raznovrsnih društvenih okolnosti i pravne tradicije na osnovu koje pojedina država funkcioniše. Prednost intervencionističkog modela zakonskog uređivanja sporta u odnosu na neintervencionistički model vidi se u činjenici da država, donošenjem posebnog zakona koji uređuje sport, mnogo odlučnije šalje poruku svim građanima da je sport društvena djelatnost koja uživa zaštitu pravnog poretka i oličava mnoge društvene vrijednosti.

Također, donošenjem posebnog zakona, olakšava se tumačenje i primjena zakonskih rješenja, a onima na koje se zakon odnosi postaje lakše da sagledaju svoja

prava i obaveze što doprinosi podizanju nivoa pravne sigurnosti. Austrija, Finska, Litvanija i Švajcarska imaju zakone koji uređuju sport, ali na takav način da država ne interveniše direktno svojim pravilima u oblasti uspostavljanja sportskih odnosa i osnivanja i rada sportskih organizacija, već propisuje isključivo obaveze državnih organa i službi u pogledu ostvarivanja javnog interesa u oblasti sporta koji se ogleda u stvaranju tehničkih, finansijskih i logističko-administrativnih uslova za upražnjavanje sportskih aktivnosti i djelatnosti od strane građana.

U Evropi su oba modela zakonskog uređivanja materije sporta gotovo podjednako zastupljena, što dodatno potkrepljuje stanovište da nijedan od njih nema izrazitu teorijsku i praktičnu prednost u odnosu na drugi. Gotovo kao pravilo ustalila se praksa da većina država sa juga i istoka Evrope prihvata i tokom dugog niza godina primenjuje intervencionistički model zakonskog uređivanja sporta, dok sa druge strane, države sa sjevera i zapada Evrope većinom imaju neintervencionistički model zakonskog uređivanja materije sporta. Primjer evropskih država koje su se opredijelile za primjenu intervencionističkog modela zakonskog uređivanja materije sporta su: Francuska, Mađarska, Italija, Rumunija, Španija, Slovenija, Hrvatska. Sa druge strane, najreprezentativniji primjer evropskih država u kojima je primjenjen neintervencionistički model zakonskog uređivanja materije sporta predstavljaju: Austrija, Danska, Finska, Nemačka, Litvanija, Švajcarska i Velika Britanija.

S obzirom da je oblast sporta u Bosni i Hercegovini prije rata bila regulisana Zakonom o fizičkoj kulturi – Prečišćeni tekst, („Službeni list SRBiH” broj 3/77 i 19/84), Zakonom o samoupravnom interesnom organizovanju u oblasti fizičke kulture („Službeni list SRBIH”, broj 14/88) koji su važili do 1991. godine – kada je stupio na snagu novi Zakon o fizičkoj kulturi („Službeni list SRBiH” broj 24/91) – može se reći da je u BiH do rata postojala tradicija zakonskog uređivanja sporta, odnosno da se Bosna i Hercegovina svrstavala u grupu država koje su primjenjivale intervencionistički model zakonskog uređivanja materije sporta. Tokom rata i nekoliko godina poslije rata, sve do donošenja kantonalnih zakona, formalno na snazi je bio Zakon o fizičkoj kulturi iz 1991.godine ali je praktično bio neprimjenjiv. Poslije rata u BiH je postajala mogućnost da se sport zakonski reguliše samo na nivou kantona u FBiH i na nivou RS. Dosta vremena je potrošeno u nadanjima da je moguće postići dogovor o potrebi donošenja makar

„krovnog” zakona na nivou FBiH odnosno BiH, ali kako to nije učinjeno, kantoni su sami donosili vlastite Zakone o sportu. Tako je i Skupština Zeničko-dobojskog kantona 16. 05. 2002. godine usvojila Zakon o sportu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 11/02 ) a 17.02.2004. usvojen je Zakon o izmjenama Zakona o sportu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 1/04). No s obzirom na nadležnosti koje imaju kantoni, donošenje Zakona o sportu samo na kantonalnom nivou nije moglo riješiti niz pitanja, posebno u pogledu prihoda sporta od igara na sreću, poreskih olakšica za donatore i sponzore, finansiranja vrhunskog sporta i međunarodnih takmičenja, statusa vrhunskih sportista, itd..

Pošto kantoni nisu mogli budžetskim sredstvima opredjeljenim za sport odgovoriti na sve veće finansijske potrebe i zahtjeve sportskih organizacij, nastavljne su debate i pregovori za postizanje dogovora o donošenju Zakona o sportu na nivou Bosne i Hercegovine. Ti naponi su, uz pomoć institucija međunarodne zajednice, urodili plodom 2008. godine kada je usvojen Zakon o sportu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH” broj 27/08; 102/09), a sektoru za sport u okviru Ministarstva za civilne poslove BiH pripala je nadležnost za poslove sporta na nivou Bosne i Hercegovine. Zakonom o sportu u Bosni i Hercegovini propisana je i obaveza usklađivanja kantonalnih zakona sa ovim Zakonom i shodno tome skupština Zeničko-dobojskog kantona 24.06.2011. godine usvojila je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sportu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj 9/11). Dakle na osnovu činjenice da Zakon o sportu u Bosni i Hercegovini predstavlja tzv. krovni zakon i da postoje kantonalni zakoni u FBiH odnosno entitetski zakon u RS, može se reći da u BiH trenutno postoji zakonsko uređivanje oblasti sporta koje se može svrstati u intervenističke modele, s tim da u pogledu državne nadležnosti spada u decentralizovane modele.

<b>Pravni akti u sportu u Bosni i Hercegovini i Zeničko-dobojskom kantonu</b>	
1.	Zakon o sportu Bosne i Hercegovine, („Službeni glasnik BiH” broj 27/08; 102/09)
2.	Zakon o sportu Zeničko-dobojskog kantona, („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj:11/02)
3.	Zakon o izmjenama Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona, („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 01/04)
4.	Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona, („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 09/11)
5.	Strategija sporta u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, juli 2010.
6.	Pravilnik o vođenju registra pravnih i fizičkih lica u oblasti sporta na nivou BiH ("Službeni glasnik BiH" broj 104/08)
7.	Pravilnik o kategorizaciji sportista na nivou BiH (Službeni glasnik BiH" broj 2/09)
8.	Odluka o ustanovljenju državne nagrade za sport BiH ("Službeni glasnik BiH" broj 2/09)
9.	Odluka o osnivanju fondacije za sport („Službene novine FBiH” broj 71/11)
10.	Odluka o utvrđivanju uslova i postupka za izradu i donošenje Programa utroška sredstava sa pozicije u budžetu „Transfer za sport” („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 19/09; 12/10)
11.	Pravilnik o korištenju školskih sportskih dvorana na području Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 5/08; 14/09).
12.	Zakon o bezbjednosti održavanja sportskih takmičenja u Zeničko-dobojskom kantonu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 2/06; 7/06)
13.	Instrukcija o načinu i postupku evidentiranja i izvršenja zaštitne mjere zabrane prisustvovanja sportskim takmičenjima („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 7/06)
14.	Pravilnik o posebnim uslovima koje trebaju ispunjavati sportski objekti s obzirom na bezbjednost održavanja sportskih takmičenja („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj 11/06).

Tabela 6 Pravni akti u sportu

Dakle, dva osnovna akata kojima je pravno regulisan sport na području Zeničko-dobojskog kantona su Zakon o sportu u Bosni Hercegovini („Službeni glasnik BiH” broj 27/08; 102/09) i Zakon o sportu Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 11/02; 1/04; 9/11). Uz zakon o sportu u Bosni i Hercegovini donijeti su i slijedeći podzakonski akti: Pravilnik o vođenju registra pravnih i fizičkih lica

u oblasti sporta na nivou BiH ("Službeni glasnik BiH" broj 104/08), Pravilnik o kategorizaciji sportista na nivou BiH (Službeni glasnik BiH" broj 2/09), Odluka o ustanovljenju državne nagrade za sport BiH ("Službeni glasnik BiH" broj 2/09), a na nivou Federacije BiH donijeta je Odluka o osnivanju fondacije za sport („Službene novine FBiH” broj 71/11). Zeničko-dobojski kanton je uz Zakon o sportu donio i Odluku o utvrđivanju uslova i postupka za izradu i donošenje Programa utroška sredstava sa pozicije u budžetu „Transfer za sport” („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 19/09; 12/10), Pravilnik o korištenju školskih sportskih dvorana na području Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 5/08; 14/09).

Iz Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona proizlazi i obaveza donošenja Pravilnika o zdravstvenoj zaštiti učesnika u sportskim aktivnostima i Pravilnika o vođenju registra pravnih i fizičkih lica u oblasti sporta na nivou Zeničko-dobojskog kantona koji još nisu sačinjeni. Na području Zeničko-dobojskog kantona primjenjuje se i Zakon o bezbjednosti održavanja sportskih takmičenja u Zeničko-dobojskom kantonu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 2/06; 7/06), Instrukcija o načinu i postupku evidentiranja i izvršenja zaštitne mjere zabrane prisustvovanja sportskim takmičenjima („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 7/06) i Pravilnik o posebnim uslovima koje trebaju ispunjavati sportski objekti s obzirom na bezbjednost održavanja sportskih takmičenja („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj 11/06).

Uz navedene akte donijete na nivou BiH, FBiH i Zeničko-dobojskog kantona sistem sporta u BiH odnosno na području Zeničko-dobojskog kantona zasniva se na principima i standardima koji su utvrđeni u Evropskoj povelji o sportu, Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, Konvenciji UN-a o pravima djeteta, Međunarodnoj konvenciji protiv dopinga u sportu, Evropskoj konvenciji o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, Olimpijskoj povelji, Paraolimpijskoj povelji, pravilima međunarodnih sportskih asocijacija, Evropskom kodeksu o sportskoj etici, Deklaraciji o sportu, toleranciji i fer-pleju, te Izjavi iz Lozane o organiziranju sporta u BiH.

Uprkos velikim očekivanjima da će donošenje Zakona o sportu na nivou Bosne i Hercegovine uz ostale pravne akte koje treba donijeti na nivou BiH i usklađivanje kantonalnih zakona i propisa uticati značajno na poboljšanje stanja u sportu, posebno u pogledu finansijske situacije, to se ipak nije desilo. Pokazalo se da su postojeći zakoni suviše općeniti, deklarativni, da su u njima samo ponovljene mnoge odredbe iz prijeratnih zakona, a da su neke bitne stvari ostavljene nedorečene ili neprecizno naznačene. Tako naprimjer Zakon o sportu u Bosni Hercegovini govori samo o tome kako se osniva amaterski klub (član 18. i 19.) i kako se osniva profesionalni sportski klub (član 20.), ali ne precizira po čemu se suštinski razlikuju profesionalni od amaterskih klubova; tako, s obzirom da su svi sportski klubovi na području Zeničko-dobojskog kantona osnovani kao udruženja građana, dosljednim tumačenjem odredbi navedenih članova Zakona o sportu u Bosni i Hercegovini, koje je morao preuzeti i kantonalni Zakon (član 6.) Zakona o izmjenam i dopunama Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona), ispada da na području Kantona ne postoji nijedan profesionalni sportski klub. S druge strane, članom 35. Zakona o sportu BIH propisano je da pravna lica u sportu (dakle i sportski klubovi) mogu zasnivati radni odnos sa sportistima, stručnim radnicima i administrativnim osobljem a pošto pri tome nije precizirano koliko može imati takvih osoba uz istovremeno zadržavanje statusa amaterskog sportskog kluba ispada da sportska organizacija osnovana kao udruženje ima status amaterskog sportskog kluba, iako su u njoj svi sportisti, stručni radnici i administrativno osoblje zaposleni.

Mada u Bosni i Hercegovini, a također i na području Zeničko-dobojskog kantona postoje, prije svih, nogometni i košarkaški klubovi u kojima su većina igrača profesionalci, Zakon o sportu u Bosni Hercegovini nije propisao obavezu transformacije ovih klubova iz udruženja građana u privredna društva odnosno preduzeća, pa prema tome nema niti odredbi o tome kako bi trebalo sprovesti takve transformacije. Kada je u pitanju organizaciona struktura sporta u BiH, Zakon o sportu Bosne i Hercegovine ostao je nedorečen kada je u pitanju vrhunsko sportsko tijelo BiH to jest da li je to Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine ili Sportski savez Bosne i Hercegovine. Zapravo nije sasvim ni jasno da li je Zakon o sportu predvidio mogućnost osnivanja sportskog saveza na nivou BiH u koji bi bili udruženi sportski savezi sa nivoa BiH iz različitih sportskih grana jer članom 22. navode se jedino sportski klubovi kao subjekti koji se udružuju u sportske saveze, a član 23. ne govori o nadležnosti sportskog saveza BiH već o nadležnostima



sportskih saveza BiH iz pojedinih sportova. U tome pogledu kantonalni Zakon je precizniji jer govori o sportskim savezima koji se osnivaju za pojedine sportske discipline i o sportskim savezima u koje se udružuju savezi pojedinih sportskih disciplina i druga sportska udruženja sa područja općina ili Kantona.

Državni zakon nedorečen je i po pitanju uvjeta za obavljanje zdravstvenih pregleda sportista, jer kaže jedino da te uvjete propisuje entitetski ministar nadležan za zdravstvo, uz mišljenje entitetskog ministarstva nadležnog za sport, u skladu s propisima međunarodnih sportskih federacija (član 48.). Državni zakon neprecizan je i u pogledu propisa o organizovanju međunarodnih sportskih takmičenja i sportskih priredbi, jer kaže da se takve manifestacije mogu organizovati ako organizator dobije saglasnost Ministarstva civilnih poslova BiH i nadležnog entitetskog/kantonalnog organa. To u praksi izaziva probleme jer sportske organizacije prvo ističu kandidaturu za organizaciju takmičenja i kada je dobiju traže saglasnosti koje gotovo po pravilu dobivaju, ali uz ogradu da nadležno državno ministarstvo ne preuzima nikakve finansijske obaveze. Izmjenama i dopunama kantonalnog Zakona o sportu (član 24.) precizira se da već prije podnošenja kandidature potencijalni organizator treba obezbijediti uslove i dobiti saglasnog Vlade Kantona, državnog i entitetskog ministarstva nadležnog za sport.

Po pitanju finansiranja sporta državni zakon nije donio ništa novo u odnosu na kantonalni zakon jer samo nabraja iz čega se mogu finansirati sportske aktivnosti (član 65.). Tako naprimjer Zakon navodi da se sportske aktivnosti finansiraju i od igara na sreću, ali ništa ne kaže o tome u kolikoj mjeri i na koji način. Po pitanju olakšica za sportske organizacije državni Zakon (član 67) samo proklamuje da se utvrđuju posebne olakšice za sportiste i sportske organizacije, a posebno kod izgradnju i održavanje sportskih objekata, organizacije velikih sportskih takmičenja, sportskih priredbi, nabavke sportske opreme i u pogledu sistematskih pregleda sportista. Također, državni zakon propisuje da se zakonima Bosne i Hercegovine iz oblasti poreske politike pravnim i fizičkim licima koja ulažu sredstva u razvoj sporta, uložena sredstva priznaju kao troškovi i oslobođeni su poreza; međutim, ove odredbe nisu donijele konkretna poboljšanja u pogledu finansiranja sporta, jer nisu usvojeni posebni propisi koji se direktno odnose na ove i druge olakšice za sport.



### **Rezime**

*Dva osnovna akta kojima je pravno regulisan sport na području Zeničko-dobojskog kantona su Zakon o sportu u Bosni Hercegovini i Zakon o sportu Zeničko-dobojskog kantona. Uprkos velikim očekivanjima da će donošenje Zakona o sportu na nivou Bosne i Hercegovine uz ostale pravne akte koje treba donijeti na nivou BiH i usklađivanje kantonalnih zakona i propisa uticati značajno na poboljšanje stanja u sportu, posebno u pogledu finansijske situacije, to se nije desilo. Pokazalo se da su postojeći zakoni suviše općeniti, deklarativni, da su u njima samo ponovljene mnoge odredbe iz prijeratnih zakona, a da su neke bitne stvari ostavljene nedorečene ili neprecizno naznačene.*

### **3.2 Finansiranje u sportu**

Finansiranje je daleko najveći problem u oblasti sporta. Zakon o fizičkoj kulturi iz 1991. godine („Službeni list SRBiH” broj 24/91) bio je predvidio dva nivoa finansiranja sporta (republički i općinski), i to putem fondova. Međutim, skoro ukidanje fondova uz sve posljedice koje je donio rat dokinule su odredbe Zakona o fizičkoj kulturi iz 1991., naročito u pogledu finansiranja, iako je isti formalno bio na snazi sve do donošenja novih to jest kantonalnih zakona (u Zeničko-dobojskom kantonu 2002. godine). Tokom rata finansijska podrška sportu bila je simbolična i gotovo u cjelosti sa lokalnog nivoa a, nakon rata očekivane su brze reakcije s ciljem određivanja pozicije sporta u BiH, naravno sa naglaskom na utvrđivanje izvora finansiranja međutim, kako je već pomenuto, bilo je moguće donijeti Zakon o sportu samo na nivou kantona.

S obzirom na ukupne finansijske probleme s kojim se Kanton suočavao kao i na činjenicu da je i Zakonom o fizičkoj kulturi iz 1991. godine nagoviješten veći nivo „tržišnog“ pristupa sportu odnosno da je i taj Zakon predviđao finansiranje samo onih sportskih djelatnosti za koje se utvrdi javni (opći interes) a potrebna sredstva ograničavao je na „materijalne mogućnosti društva u skladu sa propisima koji regulišu učešće ovih sredstava u društvenom proizvodu“ (član 32., stav 2. navedenog zakona), nije bilo realno očekivati da će Zakon o sportu Zeničko-dobojskog kantona iz 2002. godine („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj 11/02) donijeti revolucionarne promjene u tome smislu. Međutim ipak je, prvobitno, članom 56. Zakona o sportu Zeničko-dobojskog

kantona iz 2002. godine bilo predviđeno da „budžetska sredstva namijenjena sportu za narednu godinu ne mogu biti manja od 1% od ostvarenih budžetskih prihoda u prethodnoj godini“, ali već za 2003. godinu ta sredstva nisu planirana u skladu sa navedenim članom Zakona zbog problema u vezi sa realizacijom Budžeta, a krajem 2003. godine Skupština kantona usvojila je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sportu kojim je utvrđeno da „kanton i općine utvrđuju u svojim budžetima iznose sredstava za sufinansiranje sportskih programa (do 1% od ostvarenih budžetskih prihoda u prethodnoj godini)“ („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj 1/04). Na taj način zakonski je uokvireno faktičko stanje u kojem se iznos budžetskih sredstava namijenjenih za ostvarivanje javnog interesa u sportu određuje ne u odnosu prema stvarnim potrebama, već prema mogućnostima budžeta nakon podmirenja svih ostalih obaveza.

Posmatrano hronološki i u apsolutnom iznosu sredstva iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona stalno su povećavana od 1996.-2008. godine kada su dostigla maksimum od 1.110.000,00 KM, ali od te godine postoji trend opadanja iznosa sredstva namijenjenih za sport u Budžetu Zeničko-dobojskog kantona. S obzirom da istovremeno ukupni Budžet Kantona u navedenom periodu nije ostvarivao značajnije opadanje, ovo potvrđuje izrečenu konstataciju da se sredstva za sport određuju nakon podmirivanja ostalih budžetskih obaveza koje se smatraju prioritetnijim. Kako se vidi iz priložene tabele br. 7, izdvajanje sredstava iz Budžeta Zeničko-dobojskog kantona pod stavkom „Transfer za sport“, kretala su se od 0,11 % – 0,44 % od ukupnog Budžeta Zeničko-dobojskog kantona.

Treba reći da pored sredstava sa stavke „Transfer za sport“ u Budžetu Kantona Vlada Zeničko-dobojskog kantona posebnim odlukama dodjeljuje dodatna sredstva sportu sa stavke u budžetu „Transfer za neprofitne organizacije,“ a sredstva za invalidski sport izdvajaju se i sa posebne pozicije u Budžetu kojom raspolaže Ministarstva za boračka pitanja. Isto tako prethodnih godina sa pozicije u budžetu Kantona „kapitalna ulaganja“ finansirana je ili sufinansirana izgradnja i rekonstrukcije sportskih objekata u Zenici, Brezi, Kaknju, Maglaju Zavidovićima, Visokom, Tešnju i Žepču, kao i adaptacije i rekonstrukcije školskih dvorana i poligona za dječija igrališta. Nekoliko posljednjih godina općina Zenica prednjači ne samo na Kantonu nego i u BiH po ulaganju sredstava u sportsku infrastrukturu. Također sredstva za sport izdvajaju i ostale općine prema

moogućnostima vlastitih budžeta i prema razvijenosti sporta na njihovom području; međutim, s obzirom da većina sportskih klubova nema stalne sponzore niti ostvaraju značajnije prihode od ulaznica, članarina, donacija i drugih djelatnosti finansijska situacija većine sportskih klubova veoma je loša.

Godina	Budžet (KM)	Transfer za sport (KM)	%
1996	52.012.456	140.000	0,27
1997	137.772.300	150.000	0,11
1998	174.800.000	300.000	0,17
1999	152.213.000	350.000	0,23
2000	159.057.000	400.000	0,25
2001	138.645.000	400.000	0,29
2002	158.923.000	480.000	0,30
2003	156.809.000	650.000	0,41
2004	172.691.360	750.000	0,43
2005	190.517.000	700.000	0,37
2006	230.386.000	750.000	0,33
2007	259.890.000	1.000.000	0,38
2008	249.448.416	1.110.000	0,44
2009	248. 258.784	900.000	0,36
2010	250. 850.850	810.000	0,32
2011	253. 461.530	779.917	0,31
2012	272. 556.067	710.930	0,26

Tabela 7 Transfer za sport u odnosu na Budžet Kantona

Općenito u BiH ne postoji koncept i nije donesena takva zakonska regulativa prema kojoj bi se sport finansirao, prije svega, iz vlastitih izvora i kao takav bio neovisan. Sport u Bosni i Hercegovini, time i na Kantonu, nema pretpostavke da bi mogo očekivati značajne donacije i sponzorstva, odnosno prihode od promocije privrednih preduzeća. U osiromašenom društvu i uz skromno tržište, neprimjereno je očekivati značajniji prihod od članarina, ulaznica ili donacija i sponzorstva proizvođača sportske opreme, pića ili hrane. S druge strane, budžeti kantona i općina sve su opterećeniji socijalnim izdacima

pa za javne potrebe u sportu ostaje sve manje novca, tako da prevladava princip izdvajanja sredstava za sport „prema mogućnostima“. Uz to, ulaganje u sport nije odgovarajuće stimulirano, a posebnih poreznih olakšica za sportske organizacije praktički nema. Na federalnom i državnom nivou izdvajanja za tzv. vrhunski odnosno reprezentativni sport su nedostatna i često finansiranje reprezentativnih nastupa sportista pada na teret kantona i općina.

Način raspodjele budžetskih sredstava za sport na nivou Kantona propisan je članom 3. Zakona o izmjenama Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj 01/04) i Odlukom o utvrđivanju uslova i postupaka za izradu i donošenje programa utroška sredstva u razdjelu 22, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, budžetska organizacija 01, potrošačka jedinica 001, ekonomski kod 614300 pozicija „Transfer za sport“ („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj 19/09, 12/10). Navedenim propisima određena je izrada Programa utroška sredstva za sport koji, kao i kriterije za raspodjelu, priprema posebna komisija imenovana od strane Ministarstva a Program usvaja Vlada Zeničko-dobojskog kantona. Po tome Programu sredstva se raspoređuju za slijedeće namjene: podršku redovnih takmičenja klubova, što podrazumijeva troškove kotizacije takmičenja i podršku za ostale aktivnosti; podršku za sportska takmičenja invalida; sportska takmičenja učenika i studenata; podršku uspješnim i perspektivnim sportistima; pomoć za posebne programe; podršku za aktivnosti Sportskog saveza ZDK i interventna (rezervna) sredstva za vanredne zahtjeve sportskih organizacija i pojedinaca.

Kriteriji za raspodjelu sredstava sportskim klubovima sadrže kriterije za vrednovanje sportova i kriterije za vrednovanje sportskih klubova unutar svake grane sporta. Kriteriji za vrednovanje sportova sadrže slijedeće parametre: razvijenost sporta (uzima u obzir rasprostranjenost sporta na kantonu, složenost sistema takmičenja, zastupljenost različitih uzrastnih kategorija i polna zastupljenost), zatim vrednuju se ostvareni sportski rezultati i javni status sporta (da li je sport olimpijski ili ne, važnost sporta za tjelesno zdrastveni razvoj takmičara i popularnost sporta). Kriteriji za vrednovanje sportskih klubova unutar iste grane sporta su: broj aktivnih-registrovanih članova, broj selekcija koje se takmiče, rang takmičenja, broj članova kluba u državnim reprezentacijama i postignuti pojedinačni i timski rezultati. Zakonom o sportu Zeničko-

dobojskog kantona propisano je da i općine po istom principu sačinjavaju Program utroška sredstava za sport iz općinskog budžeta; međutim, u nekim općinama najveći dio sredstava za sport dodjeljuje se mimo Programa i kriterija najpopularnijim, najčešće nogometnim i košarkaškim, klubovima.

Uprkos nepostojanju pretpostavki za efikasno funkcionisanje tržišta i privrede u kojoj se ostavaruju znatni profiti i nepostojanju takve zakonske regulative koja bi omogućila da sport, u takvom okruženju, može ostavrivati značajne vlastite prihode, u mnogim sportovima stalno raste broj novoosnovanih klubova koji najčešće očekuju da će biti finansirani iz budžetskih sredstava. Međutim, činjenica da se od ukupnog iznosa sredstava za sport sa pozicije u Budžetu kantona „Transfer za sport“ za 2012. godinu (710. 930,00 KM) za potporu 151 kluba iz takmičarskog sporta izdvaja 60,6% odnosno 431 380,00 KM ili prosječno po jednom sportskom klubu 2.856,00 KM jasno ukazuje da se trenutno budžetskim sredstvima jedino može osigurati minimalna pomoć sportskim klubovima za najosnovnije troškove takmičenja, koji isključuju troškove putovanja, naknada igračima i trenerima, nabavke rekvizita i opreme itd.

### **Rezime**

*Finansiranje je daleko najveći problem u oblasti sporta. Općenito u BiH ne postoji koncept i nije donesena takva zakonska regulativa prema kojoj bi se sport finansirao, prije svega, iz vlastitih izvora i kao takav bio neovisan. Sport u Bosni i Hercegovini, time i na Kantonu, nema pretpostavke da bi mogo očekivati značajne donacije i sponzorstva, odnosno prihode od promocije privrednih preduzeća. U osiromašenom društvu i uz skromno tržište, neprimjereno je očekivati značajniji prihod od članarina, ulaznica ili donacija i sponzorstva proizvođača sportske opreme, pića ili hrane. S druge strane, budžeti kantona i općina sve su opterećeniji socijalnim izdacima pa za javne potrebe u sportu ostaje sve manje novca, tako da prevladava princip izdvajanja sredstava za sport „prema mogućnostima“. Uz to, ulaganje u sport nije odgovarajuće stimulirano, a posebnih poreznih olakšica za sportske organizacije praktički nema.*

## 4. OPĆI I POSEBNI CILJEVI STRATEGIJE

### 4.1 Opći ciljevi

Strategija je prikaz trenutne pozicije te prepoznavanje prilika za njeno poboljšanje, kao i prikaz ciljeva i načina kako da se učini pomak do nove i bolje pozicije.

#### *Vizija*

- Potreba za nadzorom budućnosti sporta
- Potreba za zaokretom i oporavkom
- Potreba za promjenom organizacijske strukture
- Potreba za kreativnijom strategijom

Strategija razvoja sporta na području Zeničko-Dobojskog kantona za periodu 2013. – 2017. omogućava svim fizičkim i pravnim licima u sportu u kantonu da usvoje dio novih pristupa i metoda u organizaciji svojih aktivnosti.

#### *Misija*

- Dati jasne strateške pravce za daljne djelovanje u sportu Zeničko-dobojskog kantona
- Preciznije utvrditi sisteme i mehanizme koji će osigurati uspostavljanje i održavanje vrhunskog sporta, sporta za sve i školskog sporta
- Promovisati principe i vrijednosti u sportu, pritom osiguravajući kontinuirano školovanje, odgovarajuću infrastrukturu i redovna takmičenja

Misija je postići više, graditi na sportskim uspjesima i održavati sport na sljedeći način :

1. *strateški cilj – Sport dostupan svima.*
2. *strateški cilj – Uključiti što veći broj mladih u organizovane oblike sporta u Kantonu.*
3. *strateški cilj – Prepoznati i omogućiti napredovanje sportskih talenata*
4. *strateški cilj – Postizati vrhunske rezultate u sportu.*

## **4.2 Posebni ciljevi**

### **Takmičarski sport**

Cilj 1 – težiti postizanju i održavanju vrhunskih sportskih rezultata

Cilj 2 – identifikacija talenata i osiguranje uslova za napredovanje

Cilj 3 – stvoriti ambijent za razvoj takmičarskog sporta kroz podizanje nivoa stručnosti rukovodilaca i trenera u sportskim kolektivima kantona

### **Rekreativni sport**

Cilj 1 - poboljšati organizacione kapacitete i osigurati stručne radnike

Cilj 2 - promovirati sportsku rekreaciju

### **Školski sport**

Cilj 1 - omasovljenje

Cilj 2 – unapređenje organizacija dodatnih i vanškolskih aktivnosti

### **Sport osoba sa invaliditetom**

Cilj 1- unapređenje uslova rada klubova i praćenja postignuća

Cilj 2- osigurati prilagodbu sportskih objekata sportašima osoba s invaliditetom, te nabavku opreme i rekvizita prilagođenih djeci, mladima i afirmiranim sportašima osobama s invaliditetom

Cilj 3 - unaprijediti rad s djecom i mladima osobama s invaliditetom i povećati njihovu uključenost u lokalne sportske i rekreativne aktivnosti

Cilj 4 - osigurati rad stručnih kadrova u sportu osoba s invaliditetom te edukaciju postojećih zaposlenih stručnih kadrova u sportu za rad s osobama s različitim vrstama invaliditeta

Cilj 5 - poboljšati promociju i priznanje rada i sportskih rezultata osoba s invaliditetom u sportu

### **Sportski objekti**

Cilj 1 – redovno i adekvatno održavanje postojećih objekata

Cilj 2 – izgradnja novih objekata

### **Stručni kadrovi**

Cilj 1 – unapređenje stručnog rada u oblasti sporta

### **Medicina i doping u sportu**

Cilj 1 – lječnički pregled dostupan sportistima svih kategorija i uzrasta

Cilj 2 – stalna i adekvatna kontrola zdravlja sportista

Cilj 3 – ukloniti mogućnost upotrebe nedozvoljenih sredstava

### **Pravni akti u sportu**

Cilj 1 – unapređenje pravne regulative



## 5. MONITORING, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE

Postizanje ciljeva utvrđenih ovom Strategijom zavisiti će i od redovnog monitoringa i analize predviđenih aktivnosti. Najveći dio obaveza praćenja rada nosilaca aktivnosti na realizaciji usvojenih ciljeva imati će Sportski savez Zeničko-dobojskog kantona.

Sportski Savez će modele praćenja i analize realizacije ciljeva *Strategije* uvrstiti u svoj Plan i program redovnih godišnjih aktivnosti. Na osnovu Akcionog plana *Strategije* Sportski savez Zeničko-dobojskog kantona će pratiti aktivnosti iz nadležnosti navedenih subjekata, te planirati i realizirati aktivnosti koje su u nadležnosti *Saveza*. Svi odgovorni subjekti su dužni donijeti vlastite Programe implementacije zadataka postavljenih u Strategiji, odnosno razraditi i u svoje Godišnje planove rada ukomponovati Akcioni plan djelovanja na postizanju ciljeva *Strategije* za svaku godinu. Detalje i izvještaje provedenih aktivnosti svi subjekti će dostaviti Sportskom Savezu.

Sportski Savez će oformiti stručnu komisiju za evaluaciju realizovanih i planiranih aktivnosti koja će sačiniti Izvještaj o realizacije *Strategije* i podnijeti ga Skupštini Zeničko-dobojskog kantona. Izvještaji će se Skupštini podnijeti 2015. godine i 2017. godine.

U slučaju da dođe do značajnih odstupanja ili do izmjene uslova za implementaciju planiranih ciljeva *Strategije*, Sportski Savez će mimo ovih termina obavijestiti Skupštinu Kantona. Također, Sportski Savez će obavještavati i upozoravati na zadatke i vremenske rokove sve subjekte zadužene za pojedine aktivnosti na sprovođenju ciljeva *Strategije*.

Vlada Kantona i resorna ministarstva će podržavati subjekte koji afirmiraju mjere i ciljeve utvrđene u *Strategiji*. Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona će pomoći u organizaciji i radu Sportskog Saveza Zeničko-dobojskog kantona kako bi isti mogao preuzeti obaveze na sprovođenju aktivnosti koje su planirane *Strategijom* razvoja sporta na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2013-2014. godina.

# **A K C I O N I P L A N**

**Takmičarski sport*****Cilj 1 – Težiti postizanju i održavanju vrhunskih sportskih rezultata***

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Donošenje propisa o kategorizaciji klubova	Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona i Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport	juni, 2014.	Redovno finansiranje Sportskog saveza iz Budžeta
Osiguranje povoljnijih uslova korištenja javnih sportskih objekata za sportske klubove	Općinske službe za sport i Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport	kontinuirano	
Stimulacija sportskih kolektiva koji postižu izuzetne rezultate na državnom i međunarodnom nivou	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport sport i nadležne općinske službe za sport	kontinuirano	Kantonalni i općinski Budžeti
Izvršiti izbor manifestacija u takmičarskom sportu od javnog interesa koji će se podržati iz Budžeta	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport i nadležne općinske službe za sport	u okviru roka za usvajanje Budžeta	Kantonalni i općinski Budžeti

**Cilj 2 – Identifikacija talenata i osiguranje uslova za napredovanje**

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Identifikacija sportskih talenata i osiguranje uslova za njihovo napredovanje	Klubovi, Granski sportski savezi, Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona,	kontinuirano	
Podržati programe priprema i nastupa na takmičenjima talenata koji imaju status reprezentativca i posebno ispunjenje norme za velika međunarodna takmičenja	Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona i Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport	kontinuirano	Kantonalni i općinski Budžeti Sponzorski ugovori
Stimulacija talenata koji ostvaruju izuzetne rezultate na državnim i međunarodnim takmičenjima	Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona i Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport	kontinuirano	Kantonalni i općinski Budžeti Sponzorski ugovori

**Cilj 3 – Stvoriti ambijent za razvoj takmičarskog sporta kroz podizanje nivoa stručnosti rukovodilaca i trenera u sportskim kolektivima Kantona**

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Organizacija seminara i radionica za stručno usavršavanje rukovodioca trenera u klubovima	Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona, Savez društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona, Granski sportski savezi	kontinuirano	Samofinansiranje Sponzorski ugovori Kantonalni i općinski Budžeti

Modernizacija rada i organizovanje rada klubova	Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona i općinski Sportski savezi	kontinuirano	
Formiranje stručnih udruženja na nivou kantona npr. (udruženje trenera, sportskih radnika, udruženje kondicionih trenera)	Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona	kontinuirano	

## Rekreativni sport

### *Cilj 1 - Poboljšati organizacione kapacitete i osigurati stručane rad*

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Organizovati krovno udruženje za rekreacijski sport „Sport za sve“ na području Zeničko-dobojskog kantona	U saradnji sa Udruženjem „Sport za sve“ u Bosni i Hercegovini organizovati stručno udruženje za područje Zeničko-dobojskog kantona	Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona i Savez društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona	juni, 2014.	
	Privući u članstvo krovnog Saveza ili Udruženja postojeće klubove – udruženja koja se bave organizovanjem i sprovođenjem rekreativnih aktivnosti	Krovni Savez ili Udruženje sportske rekreacije na području Zeničko-dobojskog kantona	oktobar, 2014.	
	Poboljšati upravljačke i organizacijske kapacitete postojećih i organizovanje, na stručnoj osnovi, novih udruženja	Krovni Savez ili Udruženje sportske rekreacije na području Zeničko-dobojskog kantona i Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona	kontinuirano	

Poboljšati uslove za bavljenje sportskom rekreacijom	Osigurati adekvatne uslove za rekreativne sadržaje na igralištima, pogotovo za djecu i mlade, postavljanjem kvalitetnih podloga na igrališta na otvorenom	Općinske i kantonalne službe	juni, 2017.	Kantonalni i općinski Budžeti
	Uređenje otvorenih sportskih igrališta, bazena i kupališta	Općinske i kantonalne službe	kontinuirano	Kantonalni i općinski Budžeti
	Označivanje postojećih i uređenje novih planinarskih, pješačkih i biciklističkih staza	Krovni <i>Savez</i> ili <i>Udruženje</i> sportske rekreacije na području Zeničko-dobojskog kantona, Općine, Turistička zajednica	kontinuirano	Kantonalni i općinski Budžeti Budžet Turističke zajednice

**Cilj 2 - Promovirati sportsku rekreaciju**

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Animiranje svih potencijalnih korisnika sportske rekreacije	Izrada brošure „Vodič kroz rekreaciju“ sa popisom svih sportsko rekreacijskih klubova i sportskih objekata za rekreaciju	Krovni <i>Savez</i> ili <i>Udruženje</i> sportske rekreacije na području Zeničko-dobojskog kantona, Turistička zajednica	oktobar, 2014.	Sponzorski ugovori Kantonalni i općinski Budžeti
	Oglašavanje rekreacijskih manifestacija i sadržaja kroz medije	Krovni <i>Savez</i> ili <i>Udruženje</i>	kontinuirano	Sponzorski ugovori Sufinansiranje kroz kantonalni Budžet i općinske Budžete

Promoviranje vrijednosti sportske rekreacije	Uspostaviti suradnju sa Turističkom zajednicom Kantona na boljem promoviranju sportskih i rekreativnih sadržaja, te rada klubova i organizovanja manifestacija	Krovni <i>Savez</i> ili <i>Udruženje</i>	oktobar, 2014.	
	Obrazovati roditelje i animirati djecu i mlade za bavljenje rekreativnim sadržajima	Krovni <i>Savez</i> ili <i>Udruženje</i> i <i>Savez</i> društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona	kontinuirano	
	U sve turističke i promotivne materijale i predstavljanja Kantona obavezno uključiti sportsku i rekreativnu ponudu	Turistička zajednica i Krovni <i>Savez</i> ili <i>Udruženje</i>	kontinuirano	

## Školski sport

### *Cilj 1 - Omasovljenje*

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Poticati tjelesne aktivnosti djece predškolskog uzrasta	Poticati organizovanje sportskih igraonica u vrtićima	Pedagoški zavod, Općinske službe, Vrtići, <i>Savez</i> društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona	-kontinuirano	

	Poticati organizovanje univerzalnih škola sporta	Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona, Općinske službe, Savez društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona, Vrtići	kontinuirano	Samofinansiranje Sufinansiranje iz kantonalnih i općinskih Budžeta
Poticati rad školskih sportskih sekcija	Dosljedna primjena Pravilnika o korištenju sportskih dvorana i stavljanje školskih dvoranja na raspolaganje školskim sekcijama, dopunskim i dodatnim aktivnostima	Škole, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona	kontinuirano	
	Inicirati i raditi na uvođenju koordinatora za sport u osnovnim i srednjim školama	Savez društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona i Pedagoški zavod Zeničko-dobojskog kantona	kontinuirano	
	Inicirati i raditi na uvođenje stručnog rada sa najmlađima. Putem redovnih časova ili univerzalnih škola sporta uključiti profesore tjelesnog i zdravstvenog odgoja u rada sa učenicima od I do V razreda osnovne škole	Savez društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona, Pedagoški zavod Zeničko-dobojskog kantona,	kontinuirano	



	Inicirati izmjenu Pravilnika o vrednovanju učeničkih dostignuća, tj. vrednovanju sportskih školskih postignuća učenika, kao što je to slučaj sa drugim nastavnim predmetima	Savez društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona Pedagoški zavod Zeničko-dobojskog kantona	juni, 2014.	
--	---	---	-------------	--

**Cilj 2 – Unapređenje organizacija dodatnih i vanškolskih aktivnosti**

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Redovne obuke primjenjenih vještina	Uspostavljanje sistema redovne organizacija obuke plivanja za sve učenike i učenice	Savez društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona i Pedagoški zavod Zeničko-dobojskog kantona	februar, 2014. kontinuirano	Kantonalni i općinski Budžeti
	Organizacija škola skijanja za učenike u periodu zimskog raspusta	Općinska društva pedagoga tjelesnog i zdravstvenog odgoja	kontinuirano	Samofinansiranje Sufinansiranje iz kantonalnih i općinskih Budžeta
Osigurati većem broju učenika učestvovanje u sportskim aktivnostima i manifestacijama	Proširivanje programa Malih olimpijskih igara na nivoima općina i na kantonalnom nivou	Savez društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona i Pedagoški zavod Zeničko-dobojskog kantona	septembar, 2014.	Kantonalni i općinski Budžeti

	Iniciranje organizovanja Dane sporta u općinama za školsku djecu i omladinu	Pedagoški zavod Zeničko-dobojskog kantona, općinska društva pedagoga tjelesnog i zdravstvenog odgoja	juni, 2014.	Kantonalni i općinski Budžeti
	Podrška manifestacijama koje okupljaju školsku omladinu na sportskim terenima	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona	kontinuirano	Kantonalni i općinski Budžeti

### Sport osoba sa invaliditetom

#### *Cilj 1- Unapređenje uslova rada klubova i praćenja postignuća*

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Unapređenje organizacije rada sportskih Saveza osoba sa invaliditetom	Iniciranje i pomoć u organizaciji općinskih Saveza	Sportski savezi osoba sa invaliditetom i Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona	septembar, 2014.	
	Prikupiti podatke i sačiniti registar svih Udruženja koja u svom programu imaju sportske aktivnosti osoba sa invaliditetom, bilo rekreacionog ili takmičarskog vida	Savezi osoba sa invaliditetom	septembar, 2014.	Budžeti saveza
	Izrada projekata i unapređenja uslova za bavljenje sportom svih osoba sa invaliditetom na području Kantona	Savezi osoba sa invaliditetom	kontinuirano	Budžeti saveza

**Cilj 2- Osigurati prilagodbu sportskih objekata sportašima osoba s invaliditetom, te nabavku opreme i rekvizita prilagođenih djeci, mladima i afirmiranim sportašima osobama s invaliditetom**

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Donijeti preporuku kojom se sportski objekti i oprema za sport sportista sa invaliditetom nastoje učiniti pristupača i prilagođena	U sklopu postojećeg terena postaviti sprave prilagođene osobama s invaliditetom te urediti prilaz postojećim terenima	Kantonalne i općinske službe	juni, 2014. kontinuirano	Kantonalni i općinski Budžeti Projekti
	Nastojati urediti bar jedan teren za svaku vrstu sporta koji je pristupačan i sportašima s invaliditetom	Kantonalne i općinske službe	juni, 2016.	Kantonalni i općinski Budžeti Projekti

**Cilj 3 - Unaprijediti rad s djecom i mladima osobama s invaliditetom i povećati njihovu uključenost u lokalne sportske i rekreativne aktivnosti**

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Promovirati potrebu uključivanja djece s invaliditetom u sportske i rekreativne aktivnosti	Savjetovanja s roditeljima djece s invaliditetom kako bi im se predstavile mogućnosti i koristi koju djeca s invaliditetom mogu imati od bavljenja sportom	Savezi osoba sa invaliditetom, Stručne zdravstvene ustanove	februar, 2014. - kontinuirano	
	Savjetovanja sa klubovima i sportskim društvima osoba s invaliditetom kako bi se ispitale i razradile mogućnosti uključivanja djece s invaliditetom u rad sportskih klubova prema	Savezi osoba sa invaliditetom	kontinuirano	

	vrsti sporta i prema vrsti invaliditeta			
	Pokrenuti posebne sportske sadržaje za djecu osobe s invaliditetom po klubovima koji imaju angažovane trenere i sportskim društvima osoba s invaliditetom	Savezi osoba sa invaliditetom	kontinuirano	Budžeti Saveza

***Cilj 4 - Osigurati rad stručnih kadrova u sportu osoba s invaliditetom te edukaciju postojećih zaposlenih stručnih kadrova u sportu za rad s osobama s različitim vrstama invaliditeta***

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Osigurati angažman stručnih trenera u radu sportskih društava osoba s invaliditetom prema vrstama invaliditeta i potrebama određenog sporta	Snimiti stanje u sportskim klubovima osoba s invaliditetom, odrediti prioritete u radu klubova	Savezi osoba sa invaliditetom	februar, 2014. - kontinuirano	Budžeti Saveza
	Osigurati redovitu edukaciju novozaposlenih trenera	Savezi osoba sa invaliditetom	kontinuirano	Budžeti Saveza

**Cilj 5 - Poboljšati promociju i priznanje rada i sportskih rezultata osoba s invaliditetom**

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Osigurati redovito objavljivanje sportskih rezultata i važnosti uključivanja osoba s invaliditetom u sportu	Kreirati web stranicu za sport osoba s invaliditetom	Savezi osoba sa invaliditetom, Sportski Savez	februar, 2014. kontinuirano	Budžeti Saveza
	Saradnja sa medijima pri prenošenja rezultata rada sportaša s invaliditetom	Savezi osoba sa invaliditetom, Sportski Savez	kontinuirano	

**Sportski objekti****Cilj 1 – Redovno i adekvatno održavanje postojećih objekata**

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Identifikacija sportskih objekata na području Kantona	Evidencija svih sportskih objekata u vlasništvu Kantona i općina.	Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona	juni, 2014.	
Utvrdjivanje prioriteta za sanaciju i renoviranje sportskih objekata	Izrada planova rekonstrukcije	Vlada Kantona, općinska Vijeća, Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona	kontinuirano	Kantonalni i općinski Budžeti
	Renoviranje i dodatno opremanje školskih sportskih dvorana	Vlada Zeničko-dobojskog kantona	kontinuirano	Budžet Kantona Donacije

**Cilj 2 – Izgradnja novih objekata**

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Ispitati mogućnost prenamjene određenih objekata u sportske objekte	Ispitati mogućnosti prenamjene objekata u vlasništvu Kantona i općina kako bi se isti mogli koristiti za potrebe raznih vidova sporta	Nadležne kantonalne i općinske službe, Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona	kontinuirano	Kantonalni i općinski Budžeti Donacije
Izgradnja novih sportskih objekata	Izrada plana igradnje školskih sportskih dvorana za osnovne škole koje ih ne posjeduju	Vlada Zeničko-dobojskog kantona, općinska Vijeća	kontinuirano	Kantonalni i općinski Budžeti Donacije

**Stručni kadrovi****Cilj 1 – Unapređenje stručnog rada u oblasti sporta**

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Stimulisanje angažovanja većeg broja stručnih osoba	Kroz Kriterije za finansiranje klubova poticati klubove na zapošljavanje stručnih osoba.	Kantonalne i općinske Komisije za dodjelu sredstava za sport	kontinuirano	Kantonalni i općinski Budžeti
	Ispitati mogućnost osnivanje Instituta sporta pri Filozofskom fakultetu Univerziteta u Zenici	Savez društava/udruga pedagoga fizičke kulture Zeničko-dobojskog kantona, Univerzitet u Zenici, Vlada Kantona	Kontinuirano	- samofinansiranje

	Ispitati mogućnost zapošljavanje stručnih osoba iz područja sporta pri Općinama, za stalne projekte iz oblasti sporta	Općinska vijeća i nadležne službe	kontinuirano	Budžeti općina
--	---	-----------------------------------	--------------	----------------

### Medicina i doping u sportu

#### *Cilj 1 – Lječnički pregled dostupan sportistima svih kategorija i uzrasta*

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Stvaranje uslova za rad sportske ambulante	Osiguravanje sredstava za zdravstvenu zaštitu i rehabilitaciju sportista	Ministarstvo zdravstva	kontinuirano	
	Opremanje sportske ambulante i stručno usavršavanje kadrova koji će raditi na zdravstvenoj zaštiti sportista.	Ministarstvo zdravstva	kontinuirano	- Samofinansiranje - Sufinansiranje iz Budžeta Kantona

#### *Cilj 2 – Stalna i adekvatna kontrola zdravlja sportista*

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Razraditi model saradnje sportske ambulante i klubova	Unutar sportske ambulante voditi bazu podataka svih klubova sa područja Kantona, kao i zdravstvene kartone sportista	Sportska ambulanta	februar, 2014.  kontinuirano	Budžet Kantona

	Stalno apelirati na obavezu ljekarskih pregleda, bez obzira na stepen, odnosno nivo takmičenja	Ministarstvo zdravstva i Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona	kontinuirano	- Samofinansiranje - Sufinansiranje iz Budžeta Kantona
	Uključivanje interdisciplinarnog pristupa pri liječničkom pregledu sportaša, te pružanja savjeta sportašima po potrebi uz uključivanje stručnjaka različitih profila	Ministarstvo zdravstva i Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona	kontinuirano	- Samofinansiranje - Sufinansiranje iz Budžeta Kantona

**Cilj 3 – Ukloniti mogućnost upotrebe nedozvoljenih sredstava**

Mjera	Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Redovna kontrola i savjetovanja	Redovna i adekvatna kontrola	Agencija za antidoping kontrolu Bosne i Hercegovine	- kontinuirano	
	Prezentacije, seminari i radionice	Ministarstvo zdravstva i Sportski Savez Zeničko-dobojskog kantona	- kontinuirano	Kantonalni i općinski Budžeti



**Pravni akti u sportu***Cilj 1 – Unapređenje pravne regulative*

Aktivnosti	Nosioci aktivnosti	Rok	Izvor finansiranja
Prečišćen tekst Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona	Službe Skupštine Kantona	januar 2014.	
Pravilnik o registraciji pravnih i fizičkih lica u sportu	Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport	oktobar 2013.	
Pravilnik o zdravstvenoj zaštiti sportista	Ministarstvo zdravstva	oktobar 2013.	

## IZVORI I LITERATURA

1. Zakon o sportu Zeničko-dobojskog kantona, („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj:11/02)
2. Zakon o izmjenama Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona, („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 01/04)
3. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sportu Zeničko-dobojskog kantona, („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 09/11)
4. Zakon o sportu Bosne i Hercegovine, („Službeni glasnik BiH” broj 27/08; 102/09)
5. Strategija sporta u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, juli 2010.
6. Pravilnik o vođenju registra pravnih i fizičkih lica u oblasti sporta na nivou BiH ("Službeni glasnik BiH" broj 104/08)
7. Pravilnik o kategorizaciji sportista na nivou BiH (Službeni glasnik BiH" broj 2/09)
8. Odluka o ustanovljenju državne nagrade za sport BiH ("Službeni glasnik BiH" broj 2/09)
9. Odluka o osnivanju fondacije za sport („Službene novine FBiH” broj 71/11)
10. Odluka o utvrđivanju uslova i postupka za izradu i donošenje Programa utroška sredstava sa pozicije u budžetu „Transfer za sport” („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 19/09; 12/10)
11. Pravilnik o korištenju školskih sportskih dvorana na području Zeničko-dobojskog kantona („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 5/08; 14/09).
12. Zakon o bezbjednosti održavanja sportskih takmičenja u Zeničko-dobojskom kantonu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 2/06; 7/06)
13. Instrukcija o načinu i postupku evidentiranja i izvršenja zaštitne mjere zabrane prisustvovanja sportskim takmičenjima („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona” broj 7/06)

14. Pravilnik o posebnim uslovima koje trebaju ispunjavati sportski objekti s obzirom na bezbjednost održavanja sportskih takmičenja („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj 11/06).
15. Izjava iz Lozane o organiziranju sporta u BiH.
16. Evropska povelja o sportu,
17. Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda,
18. Konvencija UN-a o pravima djeteta,
19. Međunarodna konvenciji protiv dopinga u sportu,
20. Evropska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama,
21. Evropski kodeks o sportskoj etici,
22. Deklaracija o sportu, toleranciji i fer-pleju,
23. Strategija omladinske politike na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2009.-2014. godina
24. Strategija razvoja školskoga športa u republici Hrvatskoj 2009. - 2014.